

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בתורה החדשה, הנמשכת מהאור החדש של החסד,
מתברר שכל החטאים שחטאנו היו "באונס וברצון" –
גם אם בסופו של דבר היה לנו רצון לחטא, אין זה רצון אמתי,
משום שההתחלה היתה באונס,
וממילא ראוי לפטור את כל עם ישראל!
אחרי הפתיחה הזו אפשר להתוודות בפרטות על כל שאר החטאים,
ולבקש עליהם מחילה גמורה, שהרי אליבא דאמת הכל היה באונס.

[מתוך השיעור "באונס וברצון"]

יום־הכיפורים תשפ"ה

הגליון מוקדש לזכות אבינתן בן דיצה תרצה שי' - שישוב לביתו שלם בגוף ונפש
יחד עם כל שאר החטופים הי"ו תכף ומיד ממש

יום הכיפורים ה'תשפ"ה

25 **הסיפור החסידי**
הביאו עלי כפרה
סיפור לערב יום הכיפורים

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
חשש בשידוכים, מענה על דו"ח פעילות
וביקורת של ילד על ההורים

29 **פאָצור אָלעדיק
סלח, סחל, פּפּר
רזי יספיר לנו מה ההבדל בין סליחה,
מחילה וכפירה**

04 **מכתב ברכה**
ורמזי השנה החדשה

06 **"באונס וברצון"**
פתיחת וידוי יום הכיפורים
"על חטא" חסידי -
בכי של תשובה מתוך שמחה

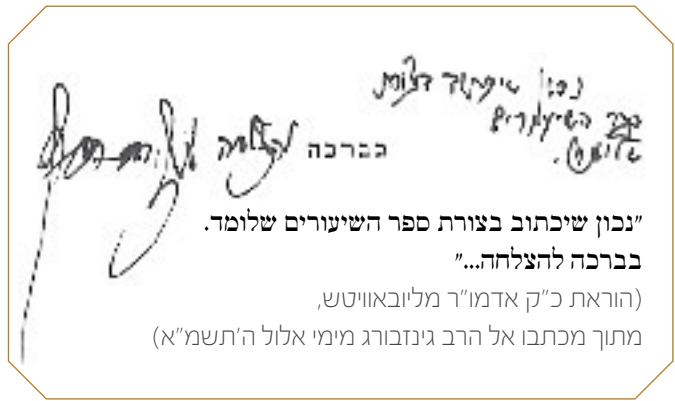
11 **סליחה, מחילה וכפרה**
התוועדות הכנה לסליחות (ח"א)
מסליחות ועד יוהכ"פ

16 **תשובה - המועד לתם**
דרוש לעשרת ימי תשובה
עיון חסידי במסכת בבא-קמא

20 **חסד חנים ביום כיפור**
מאור עיניים "טרף בקלפי"
הכנה חסידית לסדר העבודה
של יום הכיפורים

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ'א אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

גמר חתימה טובה ושבת שלום לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובכללם לקוראי עלון **נפלאות**. לפניכם גליון **לשבת יום הכיפורים** מלא בכל טוב עם **סליחה, מחילה וכפרה** מוארים באור חסידי.

מה בגליון?

בחלקו הראשון של הגליון – אחרי הפתיחה בברכת הרב **ורמזים לשנה החדשה – ארבעה שיעורים**: שיעור על **היודי של היום הקדוש**, חלקה הראשון של **התוועדות הכנה לסליחות** השתא, דרוש לעשרת ימי תשובה על **המעבר ממועד לתם** ושיעור מיוהכ"פ תשפ"ג על **יסודות בתשובה** מהספה"ק **'מאור עיניים'**.

בשיעור הראשון – **"באונס וברצון"** – מציג הרב **הכנה לאמירת "על חטא" חסידי** בסדר של **הכנעה הבדלה המתקה** המגלה איך שכל חטאינו הם באונס כשרצוננו **הפנימי הוא להיות דבוקים בה'**.

השיעור השני – **סליחה, מחילה וכפרה** – הוא חלקה הראשון של **התוועדות סליחות משנה זו** ובו מעמיק הרב בלשונות הסליחה **מחל-סלח-כפר** ביחס לחטאים, הפשעים והעוונות שלנו. כמובן, גם שיעור זה הוא **הכנה רבתי** לוידיי היום הקדוש.

השיעור השלישי – **תשובה – ממועד לתם** – נוגע ל**לימוד המשנה השבועי** [בבא קמא פרק ד] ועוסק בסוגיית **חזרת שור מועד להיות תם** ובביאור הפנימי המשליך על **עבודת התשובה של הפרט והכלל** ועד למהפכה הרביעית **בחזרתו של עשו המועד להכלל ב"יעקב איש תם"**.

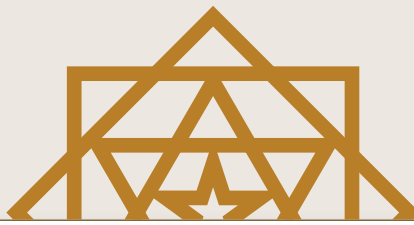
השיעור הרביעי – **חסד חינוך ביום כיפור** – הינו שיעור משעת המנחה של **יום הכיפורים תשפ"ג** ובו לימד הרב תורה מהספה"ק מאור עיניים לרבי **מנחם נחום מטשערנוביל** על מסכת יומא. בשיעור הסביר הרב את **היחס בין** עבודה בסדר של **"שובו אלי ואשובה אליכם"**, המתאימה למי שבכוחו להתעורר בתשובה מצד עצמו, ול**חסד החנם** של **"השיבנו הוי' אליך ונשובה"** לו זקוק מי שריק מכל (אך כאשר אנו זוכים להרגיש ריקים מכל, ותולים כל התעוררות שלנו בה', אנחנו **זוכים לעשירות אמתית**).

גמר חתימה טובה ושבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע חג הסוכות הבעל"ט:

נ"ך יומי – משלי פרקים כה-לא; משנה – בבא קמא פרק ה.

ברכת הרב גינזבורג שליט"א לשנה החדשה

ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה לכולם, בכל המצטרך, בגשמיות ורוחניות. שנה של הפצת המעיינות חוצה עד לקיום היעוד של "קאתי מר, דא מלכא משיחא", שיבוא ויגאלנו, ונזכה לשמוע מפיו "תורה חדשה", "תורה דעתיקא" דלית תמן שמאלא־דין אלא כולא ימינא – "רב חסד".

כדי להיות זכאים לגילוי זה עלינו גם להתעורר ולהתעצם במדת "רב חסד", למעלה מטעם ודעת (בחינת עתיקא, כתר עליון), ואדי יתקיים מאמר חז"ל "יבוא טוב [משה, גואל אחרון] ויקבל טוב [תורה חדשה] מטוב [גילוי עצמותו יתברך, מה שהוא עצם הטוב וממילא טבע הטוב להיטיב] לטובים [אנחנו, עם ישראל, הטובים בעולם, כמו שנאמר 'היטיבה הוי' (מלמעלה) לטובים (ישראל, מלמטה) ולישרים בלבותם]".

[וכמה רמזים בפסוק "היטיבה הוי' לטובים ולישרים בלבותם": ישר עולה כי פעמים טוב, כנודע. ממוצע ה תבות הפסוק עולה אברהם, איש החסד והאהבה, מקור רמח מצות עשה של התורה, כמבואר בתניא. ה פעמים אברהם היינו ה חסדים המתפשטים מעטרא דחסדים של הדעת ביה קצוות ונקבצים יחד ביסוד על מנת למסרם למלכות, בסוד היחוד של חתן וכלה, ודוק.]

רמזי תשפ"ה

"כָּרַם הוּי' צְבָאוֹת"

ישעיהו הנביא (פרק ה) מדמה את עם ישראל לכרם שנטע ה', "כִּי כָרַם הוּי' צְבָאוֹת בְּיַת

נתבונן בשלשה ביטויים מובהקים בתנ"ך העולים תשפ"ה, המכוונים אותנו לעבודה ולתיקון של השנה הזו:

צבאות" וישתעשעו ב"מעשה צעצעים" כראוי לקדושת ישראל (ועד לקדושת קדש הקדשים) – וכמובן ניחל לבנין בית המקדש.

"וְנַחַה עָלָיו רוּחַ הוֹי' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה"

כפי שהוזכר, המשיח הוא המטפח את "כרם הוי' צבאות", מלכד את העם לשיתוף פעולה בו כל אחד נותן את פריו הטוב ומייסד ממלכה בה נוהגים משפט־אמת והנהגת צדקה, כדרך דוד המלך ("וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ"), ותפקידו לבנות את בית המקדש במקומו.

על משיח נאמר "וְנַחַה עָלָיו רוּחַ הוֹי' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וַיְנַחֵם הוֹי'" (ישעיה יא, ב). בשנת **תשפה** נזכה לקיום של "**ונחה עליו רוח הוי', רוח חכמה ובינה**" במשיח עצמו, ובזכותו יתקיים הפסוק גם בכל אחד ואחת. מכח ההשראה האלקית ("ונחה עליו רוח הוי'") ותיקון המוחין ("רוח חכמה ובינה") מתמלא הלב ב"רוח עצה וגבורה" וב"רוח דעת ויראת הוי'" ומגיעים כל היעודים שהוזכרו לעיל, כהמשך הנבואה: רוחו של משיח היא מקור המשפט והצדק שלו, "וְהָרִיחוּ בְיָדָת הוֹי' וְלֹא לְמַדְאָה עֵינָיו וְשִׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ. וְשִׁפֵּט בְּצַדֵּק דְלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִשׁוֹר לְעַנּוֹי אָרֶץ וְהָפָה אָרֶץ בְּשִׁבְט פִּי וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו מִיַּת רָשָׁע. וְהָיָה צֶדֶק אֲזוֹר מִתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֲזוֹר חֲלָצִיו", והיא גם המקור לחינוך ילדים המשתעשעים בשעשועים־צעצועים של ימות המשיח, "וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשֶׂת וְנִמְרֹד עִם גְּדִי וְרִבְצֵן וְעֹגֵל וְכַפִּיר וּמְרִיא יַחְדָּו וְנֶעֱר קֶטָן נֶהָג בָּם. וּפְרָה וְדָב תִּרְעָנֶינָה יַחְדָּו וְרִבְצוּ וְלִדְיָהֶן וְאֲרִיָּה בְּכָקֵר יֵאָכֵל תְּבָנִי וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֵר פֶּתִן וְעַל מְאוּרֵת צַפְעוֹנִי גְמוֹל יָדוּ הָדָה".

יִשְׂרָאֵל". ה' קוה ל"ענבים" טובים והכרם עשה "באושים", במקום "משפט וצדקה" התנהלה ממלכת ישראל עם מִשְׁפָּח וּצְעָקָה, ר"ל, אך אסור להתייאש! בשנת "**כרם הוי' צבאות**" (**תשפה**) נשתדל לטפח מחדש את כרמו של ה', עם ישראל בארץ ישראל על פי תורת ישראל, עם מערכת משפט מתקונת ועשיית צדקה בין איש לרעהו.

כרם, להבדיל מגפנים מפורות, הוא 'אגודה' של גפנים – חמש גפנים המסודרות זו כנגד זו. כדי להיות כרמו של ה' עלינו להתאגד יחד, "וְאֶגְדְּתוּ עַל אָרֶץ יִסְדָּה" (עמוס ט, ו), בשיתוף פעולה פורה.

הכרם מועיל ומענג, ובשיר השירים הוא מקום המפגש של החתן והכלה – הדוד העליון וכנסת ישראל.

כאשר נח איש האדמה נטע הכרם היין המשכר שלו גרם לחטא, אך כאשר **משיח** יטפח את "כרם הוי' צבאות" **ישמת** הכרם אלקים ואנשים בינו הטוב.

"מַעֲשֵׂה צַעְצָעִים"

במרכז כרמו של ה', מרכז חיי עם ה' בארץ הקדש, נמצא בית המקדש. במקדש שלמה, בקדש הקדשים, הוא העמיד שני כרובים גדולים (בנוסף לכרובים שעל ארון הקדש) – "וַיַּעַשׂ בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים פְּרוּבִים שְׁנַיִם מַעֲשֵׂה צַעְצָעִים" (דהי"ב ג, י). פני הכרובים הם כפני ילד וילדה וה"צעצעים" רומזים לצאצאים (ראה רש"י ורד"ק עה"פ 5). ברכת פריה ורבייה הנמשכת לכל ישראל מבית קדשי הקדשים שבמקדש (דרך "קדש הקדשים" של כל בית יהודי, בו שוכנת השכינה). בשנת "**מעשה צעצעים**" (**תשפה**) נתברך ב"נחלת הוי' בנים שכר פרי הבטן" (תהלים קכו, ג) – צאצאים רבים שיגדלו ויתחנכו ב"כרם הוי'

"באונס וברצון"

קיצור מהלך השיעור

ביום הכיפורים אנו מתוודים שוב ושוב "על חטא שחטאנו לפניך". בשיעור שנמסר בשבת סליחות יש הכנה ל"על חטא" חסידי, שמאפשר לפתוח את כל הוידוי בבכי של **תשובה-מתוך שמחה**, כאשר מתוך וידוי מלא הכנעה על החיים-בחטא מתגלה הנקודה הפנימית של הנשמה, הנבדלת מהחטא ה'אונס' אותה וכל רצונה להתדבק בה' תמיד.

להתוודות על שאני חי

ביום כיפור נתוודה, מתוך שמחה, נתוודה בבכי של שמחה – "בְּבִכִי יָבֵאוּ וּבְתַחֲנוּנַיִם אוֹבִילִם"^א. הוידוי הארוך מתחיל "על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון". גם הוידוי הקצר, "אשמנו, בגדנו", וגם הוידוי הארוך, "על חטא שחטאנו לפניך", הם לפי סדר האלף-בית^ב. אבל כנראה שאם אומרים כמו שצריך את האות א, שכוללת את כל ההמשך, כבר לא צריך להמשיך... יש משהו ב"על חטא שחטאנו לפניך באונס

וברצון" שכולל את הכל^ג.

לכאורה, מדוע יש להתוודות על אונס (ועוד להתחיל בכך את הוידוי)? הרי "אונס רחמנא פטריה"^ד! יש מחזורים גדולים, עם פירושים על כל התפלה, והם מסבירים כך^ה: אונס פוטר בכל התורה, בה אומרים "יעבור ואל יהרג", חוץ מאשר שלש העבירות החמורות – עבודה זרה, גילוי ערות ושפיכות דמים – שבהן "יהרג ואל יעבור"^ו! אמנם, למרות שאסור לעבור

ג כל אות ב"על חטא" היא כפולה, אך דווקא לגבי היא יש לומר שביא הראשונה מתגלה מדרגה גבוהה באין ערוך מבשניה, סוד היא הפשוטה שלפני כב האותיות – היא המתגלה בקול הפשוט של השופר (ראה סידור עם דא"ח רמד, ג ד"ה "להבין ענין תקיעת שופר") – סוד "חד ולא בחושבן" (הקדמת תקו"ז יז, א), "לפני אחד מה אתה סופר" (ספר יצירה פ"א ה"ז), מקור מסירות הנפש הנדרשת באונס, כדלקמן בפנים.

ד ע"ז נד, א.

ה ראה לדוגמה סידור אוצר התפלות.

ו פסחים כה, ב; יומא פב, א; סנהדרין עד, א.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. שבת נצבים וילך תשפ"ד – כפ"ח.

א ירמיה לא, ח.

ב ורמד יפהפה: בוידוי הארוך יש בכל אות, לפי סדר האלף-בית, זוג של "על חטא... ועל חטא" – 11 אותיות העולות 242, 11 פעמים 22. כלומר, ממוצע כל אות הוא 22 – כב אתון דאורייתא אותן באים לתקן בוידוי (ומכיוון שאומרים כב פעמים את 11 האותיות "על חטא... ועל חטא" הרי שיש בהן סך הכל "על חטא... ועל חטא" אותיות!).

ביום כיפור

נתוודה בבכי של
שמחה - "בְּבִכִי
יָבֵאוּ וּבִתְהַנּוּחִים
אוֹבִילִם"

בכל אופן, יוצא כאן משהו מעניין מאד – הדבר הראשון שאני מתוודה עליו הוא בעצם על כך שאני חי. הייתי צריך למסור את הנפש על קידוש ה', שלא לעבור על העבירות החמורות (כולל אביזריהו דידהו¹) אפילו באונס, אבל אני חי – עברתי עליהן באונס, ואני צריך להתוודות על כך. אחרי הוידוי על עצם העובדה שאני חי, אני מתוודה על כל שאר העבירות, על החטאים ברצון.

בין אונס לרצון

אונס ורצון הם שני מצבים קיצוניים: אונס, שבדרך כלל "רחמנא פטריה", משום שהאדם אינו חוטא מדעתו בכלל. אונס לא חייב להיות כפיה, איום שדורש מהאדם לעבור או שיהרג – כל מקרה בו האדם נכשל במצב לא שכית, שהוא לא היה צריך להעלות על דעתו את אפשרות החטא ולהזהר ממנה, נחשב אונס². לעומת זאת, רצון הוא כשהאדם חוטא במודעות מלאה, והוא נענש על כך (ברצון יכולות להיות דרגות שונות של מניע החטא – לתיאבון, להכעיס וכו' – אבל הכל כלול ברצון, וכדלקמן עוד).

מה נמצא בין אונס לרצון? עבירה בשוגג, בה האדם נדרש לכפרה, וכאשר עבר בשוגג על כריתות ומיתות בין דין עליו להביא קרבן

על העבירות החמורות אפילו במקרה של אונס מיתה, הדין הוא שמי שעבר עליהם איננו נענש על העבירה³, אבל הוא חילל את השם – וודאי שהוא צריך להתוודות ולבקש כפרה. לכן,

הוידוי "על חטא שחטאנו לפניך באונס" מתייחס למה שחטאנו בעבירות החמורות, אפילו באונס, ואילו "ברצון" מתייחס לכל שאר העבירות.

גם מי שלא עבר על העבירות החמורות כפשוטו, יכול למצוא בעצמו שמץ מהן, כמו לשון הרע ששקולה כנגד שלש העבירות החמורות ביותר⁴ (נושא ששייך לכ"ד אלול, יום ההילולא של החפץ-חיים, בו דברנו⁵ על שמירת הלשון, בפרט בשנה הבעל"ט – תהא שנת פה) וכיו"ב דברים עליהם כתוב שהם שקולים כנגד כל אחת מהעבירות החמורות. גם ה"על חטא" הנוסף באות א, "ועל חטא שחטאנו לפניך באמוץ הלב", שייך לתחום הזה – זהו האיסור "לא תִאֱמַן אֶת לְבַבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יְדֶךָ מֵאֲחִיךָ הָאֶבְיֹן"⁶ השקול כנגד העבירות החמורות⁷, וממילא מובן שהוא מצטרף ל"על חטא שחטאנו לפניך באונס וכו"⁸.

ז רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ד.

ח ערכין טו, ב.

ט שיעור מוצאי כ"ב אלול תשפ"ד (נדפס בגליון ר"ה: האזינו השתא).

י ראה לדוגמה נדרים מ, א; זהר ח"ג קעט, א. ובכ"מ.

יא דברים טו, ז.

יב החל מעבודה זרה – ראה כתובות סח, א. הגמרא מקישה את המלה "בליעל", המופיעה בתורה רק פעמיים (שתיהן באותה פרשה) – הראשונה בעבודה זרה (דברים יג, ד). עליה מתוודים "על חטא שחטאנו לפניך באונס", והשניה ביחס להעלמת עין מהצדקה (שם טו, ט), עליה מתוודים "ועל חטא שחטאנו לפניך באמוץ הלב". יש לומר שעבודה זרה היא פריקת-פריצת עול מלכות שמים והעלמת עין מהצדקה היא פריקת-פריצת עול מצוות (שהרי צדקה כוללת את כל המצוות, היא נקראת סתם "מצוה" בירושלמי ונקראת "מצותך" של ה' יתברך) – שני סוגי העול שהיהודי צריך לקבל על עצמו לפי הסדר, "עול מלכות שמים תחלה ואחר כך עול מצוות" (עפ"י ברכות יג, א), שהיהן אהבת ה' ואהבת ישראל, שעל שתיהן צריכה להיות מסירות נפש (פסחים כה, א וראה לוח "היום יום" ט"ו כסלו).

יג אכן, "את זה לעמת זה עשה האלהים" (קהלת ז, יד)

וישנו גם "אמוץ הלב" בקדושה, כפי שמרבים לומר בחדשי אלול-תשרי – "קוה אל הוי' חזק ויאמץ לבך וקוה אל הוי'" (תהלים כז, יד). אמץ-לב זה נותן כח ועוז לקיים את כל מצוות התורה כדבעי, בשמחה, ובפרט להרבות מאד מאד במצוות צדקה השקולה כנגד כל המצוות כולן (בבא בתרא ט, א). ורמז: אמוץ עולה 137 ו-הלב 37, גילאי אברהם אבינו ויצחק אבינו בעקדה – אמוץ הלב דקדושה הוא הכח לעמוד בניסיון הגדול ביותר, הזכות הנצחית של עם ישראל והירושה מאברהם ויצחק (מקורו גופא הוא קידוש ה' בפועל ממש – עמידה ב"אונס" של י'הרג ואל יעבור – בו רצון האדם מתאחד לגמרי ברצון העליון, ודוק).

יד סנהדרין עד, איב. וראה ר"ן פסחים ריש פ"ב; נמוקי יוסף סנהדרין סוף ח.

טו ראה לדוגמה רמב"ם הלכות שגגות פ"ה ה"ו – נלמד בחלקו השני של השיעור.

השווג הוא מצב

בינים, ממוצע,
וכפי שלמדנו
הרבה פעמים,
כל ממוצע כלול
משני קצוות

שווג הקרוב למזיד, רשלנות פושעת; "חטאה" היא שווג גמור; ובהתאם לכך נסביר ש"ונקה" מתייחס לאונס – האדם נקי, "אונס רחמנא פטריה", אבל עליו להתוודות (ואם לא אזי "לא ינקה", כסיום מדה זו – "נקה" לשבים, 'לא ינקה' לשאינן שבים^{טז}). "על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון" כולל את הכל, מהאונס עד הרצון ושתי הדרגות בממוצע שביניהם.

תחלתו באונס וסופו ברצון

אבל אפשר לתת עוד פירוש ל"על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון", שמקרב ומחבר את האונס והרצון כאן^{טז}:

כעת לומדים בישיבות שלנו מסכת כתובות. גם הנושא שפתחנו בו, מסירות נפש במקרה של אונס – עם דינים שונים בכך ביחס לאשה וכו' – שייך לתחלת המסכת^{טז}. אבל יש עוד מושג, של מקרה שמתחיל באונס וממשיך ברצון. מישוהו נאנס לחטוא, אבל תוך כדי החטא היצר הרע כל כך 'מלביש' אותו – זהו הביטוי בחז"ל, "יצרא אלבשה"^{טז} – עד שהוא רוצה לעשות את החטא (ואפילו אם מישוהו בא להציל אותו מהאונס הוא גוער בו שלא יפדיע לו בחטא). מה הדין בכזה מקרה? הוא פטור, נחשב אנוס – האונס גרם לו לכך שהיצר הרע הלביש אותו באופן שלא מצפים ממנו שיהיה לו כח להתגבר עליו.

אפשר לפרש שבמובן מסוים כל העבירות שאנחנו עושים, כל "חטא שחטאנו לפניך", הוא "באונס וברצון". הדין חז"ל אמרו ש"אין אדם עובר עבירה אלא כן נכנס בו רוח שטות"^{טז}. בדרך כלל מבינים שרוח השטות הזו אינה אונס

חטאת^{טז}. מי שחטא במזיד, עונשו כה חמור עד שהוא לא זכאי לכפרה על ידי קרבן חטאת^{טז}, ומי שחטא באונס פטור לגמרי, ואיננו זקוק לכפרה על ידי הבאת קרבן^{טז}. אם כן, השווג

הוא מצב-בינים, ממוצע, וכפי שלמדנו הרבה פעמים^{טז}, כל ממוצע כלול משני קצוות. וכך, יש שווג רגיל – שהוא קרוב יחסית לאונס, במקרה בו אפשרות החטא היא לא הפתעה גמורה ובלתי-צפויה לחלוטין, אבל היא חשש רחוק – ויש שווג-הקרוב-למזיד^{טז}.

יג מדות הרחמים חותמות "נִשָּׂא עֵוֹן וְפָשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְיָה"^{טז}. יש הסבר אחד של חז"ל^{טז} על "עון ופשע וחטאה" ש"עון" היינו מזיד, "פשע" הוא מרד – חמור עוד יותר, שאדם רוצה למרוד-לפשוע במלך – ו"חטאה" היא שווג. על ההסבר הזה קצת קשה, מדוע מקדימים להתוודות על מזיד, עוברים למשהו חמור יותר – מרד, להכעיס – ואז חוזרים לשגגה הקלה יותר. אבל אפשר להסביר פשע בצורה נוספת. בדיני שומרים פשיעה היא רשלנות (באנגלית המלה היא Negligence), שאדם לא שמר כדרך השומרים^{טז}, ולכן הוא מתחייב. הוא לא הזיק במזיד, אבל הוא גם לא נחשב שווג – הוא היה צריך לשמור באופן מסוים ולא עשה זאת. לפי זה, פשע הוא בעצם שווג הקרוב למזיד. אם מסבירים כך, יש כאן ממש סדר מובהק, מהכבד אל הקל – "עון" הוא מזיד, ברצון; "פשע" הוא

טז ויקרא ד, כדכח; כריתות פ"ב מ"א; רמב"ם הלכות שגגות פ"א ה"א.

יז ראה שו"ת חכמה צבי שאלה יג.

יח פסחים עא, ב. וראה פנים מאירות ח"ג סי"ט.

יט ראה באורך שיעורי ד' שבט תשע"ז; כ"ד סיון תשע"ט; ועוד.

כ בבא קמא לב, ב; ועוד.

כא שמות לד, ז.

כב יומא לו, ב.

כג ראה ב"מ פ"ג מ"י. ובכ"מ.

כד שבועות לט, א.

כה כלומר, מפרש על דרך הביטויים הכפולים ב"על חטא" שהם קרובים-נרדפים, דוגמת "בכחש ובכזב", "בנשך ובמרבת" וכיו"ב (לעומת הפירוש הקודם, שדימה לביטויים הכפולים המנוגדים, דוגמת "בגלוי ובסתר", "בדדון ובשגגה" וכיו"ב), ודוק.

כו ראה כתובות ב, ב ואילך.

כז שם נא, ב.

כח סוטה ג, א.

אכן, על אף ש"אונס רחמנא פטריה" מהעבירה, מי שרצונו הפנימי לשמים אינו משלים עם העבירה כלל וכלל, והוא מתודה עליה, מבקש מחילה ומתוך כך מתחנן לה' מעומק לבו – 'אבי שבשמים, מכאן ואילך אנא שמור עלי היטב, שלא יארע לי שום אונס שימנע אותי מקיום רצוני האמתי, לדבוק בך בגלוי' (באופן של "אמצאך בחוץ אשקך"^{טז}).

הכנעה הבדלה המתקה

שלשת הפירושים מכוונים כנגד מבנה היסוד של תהליך התיקון שלימד מורנו הבעל שם טוב – הכנעה הבדלה המתקה^{טז}:
 הוידי כפשוטו, על העבירות החמורות עליהן עברתי באונס ושאר העבירות ברצון, הוא הכנעה. עצם הוידי, הודאה על האמת שחטאתי – "רשע, תן תודה!"^{טז} – הוא הכנעה (פנימיות מדת ההוד^{טז}, מקור הוידי וההודיה), שהיא היא ראשית התשובה והתיקון. ההכרה שכל חטא הוא בעצם "תחלתו באונס וסופו ברצון", וממילא האדם נידון כאנוס, הפטור על החטא ומובדל ממנו, היא ההבדלה. הפירוש השלישי, החסידי, הוא כמובן המתקה – הגילוי שתמיד יהודי לא רוצה ולא יכול להיות נפרד מאלקות^{טז}.

ונקח ברמז באותה 'מגמת המתקה' בכללות ה"על חטא": באמירת "על חטא" יש לכוון לאותיות ש"על" אותיות "חטא" – ט (מעל ח), י (מעל ט), ב (מעל א) – אותיות השם הקדוש ביט (למפרע), הרמז בפסוק "כי בי חשק ואפלטו"^{טז} ובראשי התיבות "בזרעו

גמור, מצפים מהאדם לעמוד מולה, אבל שוטה הוא בלי דעת, ומצב שאין בו דעת נחשב אונס, כמו שהסברנו. למדונ^{טז} שבכל שנה יורד לעולם אור חדש של "תורת חסד"^{טז}, התורה מטה יותר ויותר כלפי חסד, מזהה יותר ויותר את המעלה של ישראל מעל התורה. לפי זה, בתורה החדשה, באור החדש של החסד, מתברר שכל החטאים שחטאנו היו "באונס וברצון" – גם אם בסופו של דבר היה לנו רצון, זה לא רצון אמתי, משום שההתחלה היתה באונס, וממילא ראוי לפטור את כל עם ישראל! אחרי הפתיחה הזו אפשר להתוודות בפרטות על כל שאר החטאים, ולבקש עליהם מחילה גמורה, "ונקה' לשבים", שהרי אליבא דאמת הכל היה באונס^{טז}.

הרצון האמתי שבתוך האונס

אפשר לפרש את הביטוי "על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון" באופן שלישי, פירוש שהוא 'ווארט' חסידי: יתכן שאדם אנוס לעבור עבירה, אך רצונו הפנימי הוא לשמים – הוא אינו חפץ כלל וכלל בעבירה, ורק רוצה לדבוק בה' אלקי ישראל (ובאמת, כפי שהוסבר בפירוש הקודם, זו החוויה הפנימית של כל עבירה, שהיא בעצם מצב של אונס, מתוך רוח שטות בפרט ומתוך 'כורח המציאות' אליה ירדה הנשמה בעל-כורחה).
 כך נדרש בחסידות^{טז} הפסוק האמור באסתר המלכה, שהיתה אנוסה בידי אחשורוש, "וְאֶת מְאִמְרֵי מְדַבְּרֵי אֶסְתֵּר עֲשֵׂה פֶּאֶרְךָ הֵיטֵב בְּאִמְנָה אֶתוֹ"^{טז}, כמתאר כל נשמה היורדת לעולם ונאנסת לחטוא – שבפנימיות רצונה היא דבוקה בה' "כאשר היתה באמנה אתו".

טז ראה שיעור שבת כי תבוא – נדפס בגליון נצ"ו – תשפ"ד. ל משלי לא, כו.

לא "ונקה" עולה קסא, שם אהיה במילוי יודין, מדרגת אמא עילאה לה שייכת תשובה עילאה (מתוך שמחה וקירוב לאלקות), וכן עולה "איני יודע" – "לעולם ילמד אדם לשונו לומר 'איני יודע'" (ברכות ד, א), וממילא גם כל חטאיו היו באונס, מחוסר דעת.

לב ראה תניא פכ"ד.

לג אסתר ב, כ.

לד שה"ש ח, א.

לה כש"ט (קה"ת) אות כח.

לו ע"פ סנהדרין מג, ב (ע"פ יהושע ז, יט).

לז בריבוי מקומות. ראה לדוגמה ספר הנפש פי"ב תחת הכותרת "יודיו מתוקן".

לח לוח "היום יום" כ"ה תמוז.

לט תהלים צא, יד. וראה לקו"ת לאריז"ל תהלים פרק צא; מבחר שיעורי התבוננות חכ"א עמ' 100 ואילך; חסדי דוד הנאמנים ח"ג עמ' 70:71 (האותיות שכלולות בשם – "בי חשק ואפלט" – עולות ביט פעמים הוי"!).

האור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא^{מד} (לעתיד לבוא היינו אמה עילאה^{מה}, תשובה עילאה). לעתיד לבוא, בימות המשיח וכו', גם הצדיקים הגמורים יחזרו בתשובה שלמה^{מו} ויזכו להגיע ל"מקום שבעלי תשובה עומדין"^{מי}, שדווקא בו מתגלה האור הגנוז. הגילוי הוא "על חטא", על ידי החטא^{מיח} דווקא, כאשר מתגלה ש"חטא ישראל^{מיט}, ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא"^{מי}, הגילוי שישאל דלתתא הוא-הוא ישראל דלעילא (דרגה יותר גבוהה של ישראל מדרגת הצדיק מעיקרא), וד"ל.

מד בר"יב, ו.
מה זח"ג קכד, ב, ברע"מ.
מו ע"פ זר ח"ג קנג, ב. הובא ונתבאר בלקו"ת שמיני עצרת צב, ב; שה"ש נ, סע"ב. ובכ"מ.
מז ברכות לד, ב.
מח ראה פירוש כך של המלה "על" ברש"י למלאכי ג, כד. מט יהושע ז, יא.
נ סנהדרין מד, א. וראה גם מעין גנים ח"ב תצוה.

יקבץ טלאים"^מ, שהוא סוד שמן באתב"ש, ולכן מכוונים בו בהטבת נרות חנוכה^{מא}, שנתנו "לראותן בלבד"^{מב}, רק כדי להביט בשמן ובאור היוצא ממנו, כנודע^{מג} (והוא עולה בגימטריא אהיה, שם הבינה-תשובה – אהיה-אוולד מחדש, כמציאות חדשה לגמרי). דווקא על ידי התשובה והיודי – "על חטא" – זוכים לגילוי

מ ישעיה מ, יא. וראה הנסמן בהערה הקודמת. פסוק זה רומז לכח תיקון הברית וקיבוץ הניצוצות שנפלו בחטא (ראה עבוה"ק לחיד"א כף אחת אות ז). וכן, "טלאים" רומז שהחטא הוא כטלאי על הבגד, בעוד התשובה אינה 'טלאי' על המציאות הקודמת אלא התחדשות מוחלטת של האדם – כאילו שבר את כל עצמותיו ונברא-נרפא מחדש (ראה בשם הרבי ר' בונים זכרוןם לברכה – קול מבשר ח"ג ערך 'תשובה' אות לו).

מא שמן ביט בהכאה פרטית – ש פעמים ב, מ פעמים י, ו פעמים ט – עולה חן פעמים כה, סוד חנכה.
מב נוסח "הנרות הללו".
מג לקו"ת (האריז"ל) עקב; עמק המלך ש"א פ"ח; נהר שלום מ, ב.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ אות א של היודי כוללת את כל היודי.
- ♦ "על חטא שחטאנו לפניך באונס", בעבירות של יהרג ואל יעבור, "וברצון", בשאר העבירות.
- ♦ "באונס" היינו עבודה זרה ו"באמוץ הלב" היינו העלמת עין מהצדקה – שני הדברים בהם נאמר "בליעל".
- ♦ איסור עבודה זרה הוא אהבת ה' ועול מלכות שמים ומצות צדקה היא אהבת ישראל ועול מצוות.
- ♦ ראשית היודי היא על כך שאני חי, ולא מסרתי את נפשי על קידוש ה'.
- ♦ "על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון" ובמה שביניהם – דרגות השוגג.
- ♦ "נשא עון [במזיד] ופשע [ברשלנות], שוגג הקרוב למזיד] וחטאה [בשוגג] ונקה [באונס]".
- ♦ כל חטא הוא "באונס וברצון" – תחלתו באונס (רוח שטות) וסופו ברצון – והחוטא נחשב כאנוס.
- ♦ אצל ישראל החטא הוא "באונס [חיצוני] וברצון [פנימי להדבק בה]" – תוך כדי החטא הנשמה רוצה את ה'.
- ♦ האנוס מתחנן לה' שימחל לו ומכאן ואילך יסייעו לקיים את רצונו האמתי לעבוד את ה'.
- ♦ שלשת פירושי "על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון" הם כנגד הכנה-הבדלה-המתקה.
- ♦ בכוונת "על חטא" מתגלה שם ביט שמעל אותיות חטא – "על [ידי] חטא" מתגלה האור הגנוז, סוד "חטא ישראל" – אף על פי שחטא ישראל הוא.

שיעור

התוועדות הכנה לסליחות (ח"א)

סליחה, מחילה וכפרה

קיצור מהלך השיעור

את התוועדות ההכנה לסליחות פתחה התבוננות **בבקשת הסליחה**, המגיעה לשיאה – ונענית – **ביום הכיפורים**. ההתבוננות פתחה בברכת התפלה ביום הכיפורים והעמיקה ללשונות השונים של הסליחה על החטאים השונים – **"סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו"** ביחס לחטאים, פשעים ועוונות. לקוצר הזמן והיריעה נכנסה כאן רק חלק מההתבוננות הנפלאה, וה' הטוב יכפר...

סליחה מ"אנכי אנכי"

בברכה האמצעית של תפלת יום כיפור מזכירים פסוק מאד חשוב בישעיהו – **"אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֵה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר"**². לפני ראש השנה מסתיימות שבע דנחמתא, שגם בהן קראנו **"אנכי אנכי"** – **"אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם"**³. יש קשר בין נחמה וסליחה. שוב, הפסוק העיקרי של יום כיפור הוא **"אנכי אנכי הוא מחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכר"**. אנחנו אוהבים לעשות גימטריאות, והגימטריא של כל הפסוק הזה היא עשרים פעמים **אנכי**, עשר פעמים **"אנכי אנכי"** (ובחלוקה פנימית: הכל מתחיל **"אנכי אנכי"**,

ערב טוב לכולם. אנחנו לפני סליחות, שה' יקבל את התפילות שלנו ויסלח לנו. הסליחות אצל האשכנזים, היום, מתחילות את עיקר הימים הנוראים. מסליחות מגיעים, עוד כמה ימים, לראש השנה ואחר כך ליום כיפור, שהוא גם שבת – **"שבת שבתון"**⁴ – והשנה הוא גם חל בשבת קדש. השיא של הימים הנוראים הוא בעצם שה' סולח. כלומר, מה שמתחיל עכשיו – סליחות, לבקש סליחה – נמשך כל הימים הנוראים, עד שהוא מגיע לשיא שלו ביום כיפור, בו אנחנו מתוודים, עושים תשובה, וה' סולח, מוחל ומכפר.

נרשם ע"י איתואל גלעד. לא מוגה. מוצאי כ"ה אלול תשפ"ד – כפ"ח.

ב ישעיה מג, כה.
ג שם נא, יב.

א ויקרא טז, לא.

מודגש שה' מוחה
את פשעינו למענו
- לְמַעַנִי לְמַעַנִי
אֶעֱשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל
וְכַבֹּדִי לְאַחֵר לֹא
אֶתֵּן. מה שה'
עושה הוא עושה
בשביל עצמו

"הוא מחה... לא אזכר",
שני ביטויים מקבילים בני
6 אותיות, עולה פעמיים
"אנכי אנכי" וכל השאר
עוד שבע פעמים "אנכי
אנכי", הכל בסימן "אנכי
אנכי".

מה הסוד של "אנכי"?
כמו בפתיחת עשרת
הדברות, "אֲנֹכִי הוּא" אֶלְהֵיךְ
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֶבְדִּים¹, כך
בסליחה ה' מוציא אותנו מהגלות ("מארץ מצרים
מבית עבדים"), שבנפש היא הפגמים שפגמנו
במשך השנה (ובמשך
כל השנים²) – פגמנו
בעצמנו, פגענו בזולת וגם
פגענו באבינו שבשמים.
המחילה, הסליחה והכפרה
באות מעצמותו יתברך,
מ"אנכי". שם, ב"אנכי
אנכי", אנחנו יחד עם ה'
– ה' הוא "אנכי" וגם אני
"אנכי", אנחנו אותו דבר.
משם באה הסליחה ולשם
אנחנו עכשיו מתחננים
שה' יסלח לנו.

"מחה... למעני"

הפועל העיקרי בפסוק

"אנכי אנכי וגו'" הוא מחה – "מחה פשעיך".
ביום כיפור, בעיקר בוידוי, אומרים "סלח לנו,

ד שמות כ, ב; דברים ה, ו.

ה ראה רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ח.

ו ה' "אנכי" הראשון בתורה ("הכל הולך אחר הפתיחה")
הוא אמירת אדם הראשון "ואירא כי עירם אנכי ואחבא"
(בראשית ג, י) – דווקא אחרי החטא הראשון מתגלה האדם
החוטא כ"אנכי" מלמטה (הערום מן המצוות). ה' עונה
כנגדו "מי הגיד לך כי עירם אתה" (שם פסוק יא) – "עירם
אתה" כנגד "עירם אנכי", העולים יחד "והיה הו' למלך על
כל הארץ ביום ההוא יהיה הו' אחד ושמו אחד" (זכריה יד,
ט), וד"ל.

מחל לנו, כפר לנו" – שלישיה שדברנו עליה
הרבה פעמים. מענין וחשוב לשים לב שסליחה
וכפרה הן לשונות של התורה, אבל מחילה איננה
לשון תורה. שרש מחל כלל לא מופיע בתנ"ך
כפועל (ורק יש כמה שמות שנגזרים ממנו³).
הכי קרוב לשרש מחל, בהקשר של מחילה על
עוונות, הוא שרש מחה.

אפשר לומר ש-מחל הוא נוטריקון "מחה...
למעני", כאשר מודגש שה' מוחה את פשעינו
למענו – "לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל
וְכַבֹּדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן". מה שה' עושה הוא
עושה בשביל עצמו. שוב, "אנכי אנכי" מלמד
שהוא זה אנכי ואנכי זה הוא. בסוף ה' סולח לא
בזכותי – כמה שאני עושה תשובה, התשובה
שלי היא לא מי יודע מה... ה' מוחל בסוף באופן
של "למעני למעני אעשה". הנקודה הזו מודגשת
דווקא במלה מחל, הרומזת ל"מחה פשעיך
למעני" (לפי זה שרש מחל הוא נוטריקון של
מח לב, סוד "מח שליט על הלב"⁴) – המופיע
בשלמות אצל הבינוני של התניא – הנדרש כדי
למחול למי שפגע בי או הזיק לי⁵).

שרש מחה מופיע גם במובן של הכאה
ושבירה, כמו "מחה אמחה את זכר עמלק"⁶,
וגם בפסוק "ומחה א-דני אלהים דמעה מעל
כל פנים"⁷. לעתיד לבוא, כאשר יבוא משיח,
כל הגלות וכל הצרות שלנו יתמתקו. כמו שה'
לא זוכר את החטאים גם אנחנו לא נזכור יותר
את הצרות – הכל ימחה למעליותא.

ד ראה אני לדודי ודודי לי מאמר "אבינו מלכנו דודנו"
פ"א; שיעור כ"ג אלול תשנ"ו; שיעור ח' תשרי תשנ"ה.

ח מחלת בת ישמעאל (בראשית כח, ט) – ביחס אליה
דורשים חז"ל ש"חתן... נמחלו לו כל עונותיו" (ירושלמי
ביכורים פ"ה ה"ג, ובכ"מ) – מחלי בן מררי (שמות ו, יט
ועוד) ומחלה בת צלפחד (במדבר כז, א; יהושע יז, ג).

ט ישעיה מח, יא.

י בחז"ל האות ל נדרשת כלב, כמו באותיות דרבי
עקיבא – "לב מבין דעת".

יא זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.

יב וראה תניא אגה"ת פי"א.

יג שמות יז, יד.

יד ישעיה כה, ח.

חטאנו, מחול לנו מלכנו כי פשענו" – רואים שסליחה הולכת עם חטא, בקשה מהאבא, ומחילה הולכת עם פשע, וכמו שהסברנו גם עם מלך, ממנו מבקשים מחילה.

כתוב "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול"^{כא} – רואים שיש קשר בין מלך למחילה, שאין כבודו מחול. בכל זאת, אנחנו מבקשים שהגם שפגמנו בכבודו של מלך מלכי המלכים – שימחל לנו. זהו גם נושא בנגלה, אמנם "אין כבודו מחול" – אבל הוא יכול למחול או לא? אנחנו מאמינים שהוא יכול למחול. איזה מלך יכול למחול? לא המלכים שאנחנו מכירים, אלא המלך הענוב^{כב}, כמו בסיפור של רבי נחמן^{כג}. מלך ענו יכול למחול. כתוב^{כד} שאם המלך מחול על כבודו הכבוד גם לא מחול, וכאילו שהוא עשה עבירה, ואם בית דין מרשים לו למחול גם הם

עשו עבירה, עברו על "שום תשים עליך מלך"^{כה} שתהא אימתו עליך"^{כו} – אף על פי כן, זה מה

כא קידושין לב, ב.
כב דווקא במלכי בית דוד, הענוים, תתכן מציאות שהמלך מחול על כבודו וכבודו מחול, כאשר הוא יודע עדות שיכולה לעזור לעוד יהודי (ראה הנסמן בזה מדור 'הלכה יומית לעיון' בחוברת דבר מלכות האזינו, ובשאר דברי האחרונים על ההלכה שם), אך מלכי ישראל אינם מעידים כלל (ראה הלכות מלכים פ"ג ה"ז), כי יש להם שם של רשעים והם פסולים לעדות. לפי זה נאמר שה' הוא מלך מלכי המלכים – "המלכים" היינו מלכי אומות העולם, "מלכי" היינו מלכי ישראל (הפסולים לעדות), אך ה' הוא ה"מלך" שמעליהם, בדוגמת "דוד מלך ישראל חי וקים" (ר"ה כה, א), שעושה תמיד "משפט וצדקה לכל עמו" (שמואל"ב ח, טו; דה"א יח, יד), המוותר על כבודו לטובת הזולת וכדי לקדש שם שמים, ודוק.

כג סיפורי מעשיות מעשה ה (ממלך ענו).
כד ראה הנסמן ב'הלכה יומית לעיון' הנ"ל הערה כב.
כה דברים יז, טו.
כו ספרי עה"פ.

סלח-חחל-כפר – חטא-פשע-עון

ברוב המקומות בתנ"ך בהם מופיע שרש **מחה** במובן של סליחה הוא מתייחס לפשע^{טו}. כמו שיש סליחה, מחילה (מחיה) וכפרה יש גם שלשה סוגים עיקריים של לא-טוב, של הפך המצוות שאנחנו מצווים לעשות – חטא, פשע ועון. כך אומרים ב"ג מדות הרחמים "נשא עון ופשע וחטאה"^{טז}. אם רוצים לעשות הקבלה, הסליחה היא בעיקר על חטא^{יז}, המחילה היא בעיקר על פשע והכפרה היא בעיקר על עון, כמו שאומרים "והוא רחום וכפר עון"^{יח} (בפסוקים שונים יש הרבה התכללות בין הביטויים, אבל זו ההקבלה העיקרית). מהם "עון ופשע וחטאה"^{יט}? עון הוא מזיד – שאדם עושה לא-טוב במודע, עושה במזיד.

בפשע יש שני פירושים.

פירוש אחד שפשע הוא מרד – עוד יותר גרוע מעון, שהוא מתכוון למרוד במלך. שרש **מחל** הולך יחד עם מלך – כשאומרים 'מחל' צריך לחשוב על 'מלך'. ראש השנה הוא יום המלכת ה', מלך מלכי המלכים הקב"ה.

אנחנו מדברים על תפלת יום כיפור, אבל כל יום מתפללים שלש פעמים "סלח לנו אבינו כי

טו ישעיה מג, כה; שם מד, כב. תהלים נא, ג.
טז שמות לד, ז.
יז ראה במדבר טו, כו. מלכים"א ח, לא; דה"ב ו, כ"ט; ז, יד.
יח תהלים עח, לח. ראה גם שמואל"א ג, יד. ישעיה כב, יד; שם כז, ט. משלי טז, נ. דניאל ט, כד.
יט לפסקה זו ראה גם לעיל בשיעור משבת סליחות השתא.
כ מחל-מלך הם מל-מל (בתוספת אותיות חך) – מחילה היא הבדלה (מהחטא, "חש") ומלך הוא המתקה, וד"ל.

שאנחנו מבקשים...

אבל יש בפשע עוד פירוש. מרד הוא יותר גרוע מעון, אבל יש פשע שפחות מעון (במזיד), כלשון חז"ל פשיעה בפקדון – שומר שקבל פקדון ולא שומר כדרך השומרים. לדוגמה, פעם אם קבלתי צרור כסף הייתי צריך לקבור אותו באדמה, ואם לא עשיתי זאת לא שמרתי כדרך השומרים, פשעתי, התרשלתי, ואם מישהו גונב ממני אני חייב. לא עשיתי זאת במזיד, סתם הייתי קל ראש, קל מח, לא עשיתי נכון כמו שצריך לעשות, וממילא הדבר נגנב, וממילא אני אשם. על הרשלנות הזו מבקשים מהמלך – 'לא שמתי לב לחובה שלי, לא שמתי לב לכבוד שמגיע לך ממני, זה היה בקלות ראש'. מבקשים מהמלך שימחל לי, אף על פי ש"מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול".

עוין־פשע־חטא – מחשבה־דבור־מעשה

החטא הוא שעשיתי נגד מה שהאבא אמר לי לעשות – כתוב "שמע בני מוסר אביך"¹³, ולא שמעתי, לא עשיתי מה שהוא צוה לטובתי. החטא הוא חוסר ציות. אבל פשע, לפי הפירוש השני – שהוא הפירוש העיקרי בלשון חז"ל – הוא חוסר כבוד, פגיעה בכבוד של הזולת (הקרובה למרד, אם יש פשיעה־זלזול בכבוד המלך במודע), עליה מבקשים מחילה. מה הוא העון שצריך כפרה? עיקר העון, "והוא רחום יכפר עון", הוא המזיד המתבטא במודעות מלאה לאיסור שבדבה, היינו במחשבה.

יש עוד שלישייה חשובה ששייכת לכאן –

מחשבה־דבור־מעשה¹⁴: החטא הוא במעשה. העון הוא בעיקר במחשבה, שהתנתקתי במחשבה מהמקור שלי. על ידי שהתנתקתי במחשבה, הפסקתי את הדבקות, "ואתם הדבקים בהוי' אלהיכם חיים כלכם היום"¹⁵ – יהודי אמור להיות דבוק בה'. אם הוא מפסיק את הדבקות זהו עון. איפה יש את הדבקות ולעומתה את הפסקת הדבקות? במחשבה. ברגע שיהודי מתנתק מהדבקות הוא כבר בגדר של עושה עון (כדרשת הבעל שם טוב¹⁶ על הפסוק "אשרי אדם לא יחשב הוי' לו עון"¹⁷ – "אשרי אדם" כזה שרגע אחד של "לא יחשב הוי'", רגע אחד שהוא לא דבוק במחשבתו בה', נחשב "לו עון"). זהו עון לשון עיוות, בהפסקת הדבקות ממקור חייו הוא מעוות את עצמו, מעקם את עצמו, ועליו צריך כפרה.

ברגע שהאדם מתנתק הוא מטמא. כל זמן שהוא דבוק במקורו, מקור החיים שלו, הוא טהור – כמו מים הטהורים כשהם מחוברים למקורה¹⁸. ברגע שהוא מתנתק במחשבה, הוא פונה אחור, הוא מתלכלך, הוא מטמא. מטומאת המחשבה באה טומאה בדבור, טומאת שפתים, וטומאה במעשה, האדם נעשה טמא. מי שלא דבוק בה' הולך עמו בקרי¹⁹, ונטמא בטומאה העיקרית – טומאת קרי (טומאה במעשה הנובעת מהמחשבה־ההרהור הלא טוב²⁰). אחד הרמזים של השנה הוא ש־תשפה שוה נקיות־טהרה. במאמר המפורסם של רבי פינחס בן יאיר כתוב שהנקיות מביאה לידי טהרה²¹. צריך להיות נקי ומכך האדם נעשה טהור. הנקיות היא במחשבה. ברגע שאדם לא נקי במחשבה –

13 כח זרה ח"א רכד, ב (ומבואר במאמר הנפש לרמ"ע מפאנו ח"ד פ"ד); תניא פ"ד.

14 כט דברים ד, ד.

15 ל' כש"ט (קה"ת) אות קסט.

16 לא תהלים לב, ב.

17 לב ראה מקואות פ"ו מ"א.

18 לג ויקרא כו, כא; שם פסוק כז.

19 לד ע"ז כ, ב.

20 לה סוטה פ"ט מט"ו.

על הרשלנות הזו
מבקשים מהמלך
- 'לא שמתי לב
לחובה שלי, לא
שמתי לב לכבוד
שמגיע לך ממני,
זה היה בקלות
ראש'

כפרה, "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית". על הכפרה הזו אומרים בברכה האמצעית בתפלות יום כיפור את הפסוק "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי הוֹי' תִּטְהָרוּ"^{לח} – רואים שעיקר הכפרה הוא טהרה מטומאה.

נחזור למחילה: החטא הוא פגם בציות והעון הוא פגם בדבקות, אבל הפשע הוא פגם בהתייחסות (שממילא הכי מתבטא בדבור, היחס לזולת, כמו שכתוב "בְּרַב דְּבָרִים לֹא יִחַדֵּל פְּשַׁע"^{לט}). מחילה היא שפגעתי בכבוד שלי כלפי המלך. לא חשבתי עליו מספיק. לא שהתנתקתי במחשבה ממנו, אבל לא שמרתי כדרך השומרים. שוב, המחילה הזו, "מחה פשעך למעני", היא עצם הלזו של יום כיפור – השיא של התקופה הזו של ימים נוראים, שמתחילה מעכשיו, מסליחות.

נבקש מה' סליחה וכפרה, שהכל יהיה "למעני למעני אעשה". שתהיה שנה טובה

ומתוקה. כתיבה וחימה טובה לכולם.

לח ויקרא טז, ל. "לפני הוי' תטהרו" עולה שפלות (שמקורה בכתר, העולה "תטהרו") – ה' מכפר למי שמשפיל את עצמו ומאס בחייו וכו' כנ"ל. לט משלי י, יט.

כשאני מבקש

כפרה מה'
אני מודה
שהתלככתי,
נטמאתי, הפסקתי
את הקשר שלי

אדם צריך להגיע

למצב שהוא
מואס בעצמו,
מואס בחייו, 'למה
לי חיים כאלה?!'
מתוך המיאוס
בעצמו הוא בא
לעשות תשובה.
הוא מואס, אבל
לא מתייאש. הוא
לא עצוב, אבל
הוא מרגיש... כמו
אחד שמלוכלך
בתוך צואה, הוא
מאוס

הוא מלוכלך. המלוכלך הזה נקרא בתורה טמא. מה צריך לעשות? לכפר עליו. למה? כתוב בתניא, בתחלת אגרת התשובה^ל, שכפרה היא לשון קינוח – לקנח לכלוך. כשאני מבקש כפרה מה' אני מודה שהתלככתי, נטמאתי, הפסקתי את הקשר שלי. שוב, חטא הוא מעשה לא טוב, אבל עון הוא שנטמאתי, נפרדתי ממך, התלככתי. לכן צריך כפרה, שיבוא איזה כח עליון ויקנח ממני את הלכלוך בו לכלכתי את עצמי.

כאשר אדם עושה תשובה אמתית יש בחב"ד, במיוחד אצל אדמו"ר האמצעי^ל, לשונות מאד חריפים – שאדם צריך להגיע למצב שהוא מואס בעצמו, מואס בחייו, 'למה לי חיים כאלה?!'. מתוך המיאוס בעצמו הוא בא לעשות תשובה. הוא לא מתייאש – הוא מואס, אבל לא מתייאש. הוא לא עצוב, אבל הוא מרגיש... כמו אחד שמלוכלך בתוך צואה, הוא מאוס. הוא רוצה שיבוא איזה כח וינקח אותו, יטהר אותו,

ירחץ אותו מהצואה שלו. הנקיון הזה נקרא

לו אגה"ת פ"א.

לז בריבוי מקומות. ראה לדוגמה הקדמת שערי אורה ב, א; שערי תשובה ד"ה "להבין הפרש שבין תפלה לתורה" קכט, ג; תו"ח תצוה שדמ, ב.

תשובה – ממועד לתם

קיצור מהלך השיעור

בלימוד פרק המשנה השבועי הגענו בשבוע של יום כיפור לפרק העוסק ב**שור תם ושור מועד**. נאמנים להדרכת הבעל שם טוב לראות את ההשגחה הפרטית המיוחדת בשיעורי הלימוד הקבועים והקשר שלהם לזמן נדרש הדין של חזרת שור מועד לתמותו ביחס לעבודת התשובה – הן תשובת הפרט והן התהליך של תשובת העולם כולו, בהחזרת עשו המועד להכלל ב"יעקב איש תם" (חלק ממגמת 'המהפכה הרביעית', עליה מושם דגש מיוחד בשנה זו).

לחזור להיות תם

שור תם משלם על נזקי קרן חצי נזק (מגופו) ואם הועד לנגוח הוא משלם נזק שלם (מן העליה)^א. אכן, המשנה מלמדת שגם שור מועד יכול לחזור בתשובה (שלמה), בכך שלא יגח שלש פעמים בזמן ובאופן בו היה מועד, ואז יחזור לתמותו^ב (ובדרך צחות, על השור הזה נאמר "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם"^ג, מפני שעדיין אימתו מוטלת על הבריות, וגם הצדיק פוחד לעמוד במחיצתו...)^ד.

אם אפילו שור נגח – ש"אין לו שמירה אלא סכין"^ה – יכול לעשות תשובה שלמה, כל שכן ששערי תשובה לא ננעלו בפני אדם בעל בחירה. וכיוצא בכך, כשם ששור "מועד לשבתות" יכול לחזור לתמותו "משיחזור בו שלשה ימי שבתות", כך גם "אדם מועד לעולם"

השור – עולה 1000, סוד אלף אורות להם זכה משה בסיני (ספר הליקוטים פרשת כי תשא), אורות שנטלו ממנו בחטא העגל וחוזרים אליו בכל שבת (זמן יעקב התם, כדלקמן בפנים), נשמת ישראל בעל שם טוב שהוא תלמיד ותיק וכו' כנודע (ראה כתבי רח"א ביחובסקי עמ' נג ובכ"ד). כשעושים הכאת אותיות של כל תבה עולים תם מועד תם 99200, 400 פעמים אברהם, סוד "ארבע מאות שקל כסף" (בראשית כג טו, שם טז), "ת עלמין דכיסופין" (זהר ח"א קכג, ב; ח"ג קכח, ב; שם רפח, א), בהם רכש אברהם מעפרן (העולה 400) את מערת המכפלה, סוד תשובה עילאה (ראה גם לקו"ש ח"ב ח"י שרה ב וש"נ), וד"ל. ה בבא קמא מה, ב; שם נה, ב, ובכ"מ. ו בבא קמא פ"ב מ"ו.

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעדי. מתוך לימוד המשנה השבועי (בבא קמא פ"ד). ה' תשרי תשפ"ה – רשימת הרב. א בבא קמא פ"א מ"ד. ב בבא קמא כג, ב. ג ברכות לד, ב. ד רומי: תם מועד תם – סדר הנפילה והתשובה של

פסוקי־עבודה^ז, "הכל הולך אחר הפתיחה"^ח – "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"^ט.

יעקב איש תם ועשו איש הועד

התם רומז ליעקב אבינו, "יעקב איש תם" (כנ"ל), והמועד הנוגח והמזיק היינו עשו, "איש ידע ציד איש שדה"^כ החי על חרב^{כא} ומועד להזיק. "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון"^{כב} לפני החטא, "האלהים עשה את האדם ישר"^{כג} "כִּי אִישׁ תָּם" (ההולך ב"דרך ישרה שיבור לו האדם... שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם [תפארת היא מדת יעקב]^{כד}), אך אחרי החטא "אדם מועד לעולם" – לפני החטא התגלתה בעיקר ה־א של אדם ואחריו בעיקר ה־דם שלו (בחנית עשו האדמוני).

ידו של יעקב "אחזת בעקב עשו"^{כה}, לפעמים גם יעקב עצמו מתלבש בלבושי עשו ונעשה מועד, אך אחר כך הוא חוזר לתמותו, כאשר זו "ירידה צורך

גם "אדם מועד לעולם" אשר מחלל שבתות בפרהסיא (במזיד ולהכעיס) יכול ל"נחלה בלי מצרים"^ז של השבת – "נחלת יעקב אביך"^ח, האיש התם (וכדלקמן) – ולהפוך ל"איש תם ישב אהלים"^ט ההוגה בתורה תמיד ומפיץ תורה לרבים. עולה, אם כן, שעיקר התשובה הוא החזרה ממדת המועד למדת התם – החזרה אל התמימות. תמימות היא פנימיות ספירת ההוד^י, בה ההכנעה והיודוי שהוא תכלית התשובה^{יא}, בסוד "בינה [תשובה עילאה] עד הוד [מקום היודוי, שעיקרו ביום כיפור]^{יב} אתפשטת"^{יג}. "אתפשטת" גם מלשון תמימות ופשיטות, הבאה מתפיסת "אלקות בפשיטות"^{יד} (לעומת תפיסת "עולמות בפשיטות" הגורמת ל"הודי נהפך עלי למשחית"^{טו}) – הבן התם עושה כל דבר בפשיטות גמורה, כיהודי פשוט של הבעל שם טוב^{טז} (יהודי לשון הוד). כך, בסוד התשובה של הרבי ר' זושא, שהפך את המלה **תשובה** לראשי תיבות של חמשה

לפעמים גם יעקב עצמו מתלבש בלבושי עשו ונעשה מועד, אך אחר כך הוא חוזר לתמותו, כאשר זו "ירידה צורך עליה" שתכליתה בסופו של דבר להחזיר לתמותו גם את עשו־המועד, את האנושות כולה

ז שבת קיח, א.

ח ישעיה נח, יד.

ט בראשית כה, כז.

י ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"א, הנפש פ"ב ובכ"ד.

יא ריש הלכות תשובה ברמב"ם.

יב שם פ"ב הלכות וז.

יג ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד;

יד ע"ח שכ"ט פ"ח.

יז ראה בשעה שהקדימו תערוב"ב ח"ב עמ' תתקלד ואילך; הטבע היהודי עמ' כה הערה כ; שם עמ' קע"קע; מלכות ישראל ח"ב מאמר "מלכות וגאולה" פ"א. ובכ"מ.

טו דניאל י, ח.

טז וראה לעיל הערה ד.

זי לוח "היום יום" גיח תשרי.

יח ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

יט דברים יח, יג.

כ בראשית כה, כז.

כא שם כז, מ.

כב בבא מציעא פד, א; בבא בתרא נח, א.

כג קהלת ז, כט.

כד אבות פ"ב מ"א. "שיבור" אותיות שורבי - רמז לשור שבאדם (אחד מסוגי הנפש הבהמית, שור נגח - ראה באריכות קונטרס התפלה פ"ח ובכ"ד - שצריך להחזירו להיות שור תם, על ידי 'שיפור' של השור, עבודת "כל עצמותי", סוד השברים של תקיעת שופר, שור־פר, וד"ל).

כה בראשית כה, כ.

"האלהים עשה"

את האדם ישר
לא רק ביושר
בטבע הראשון
שלו, אלא גם עם
כח נפשי ליישר
את דרכיו, דרכי
שור מועד, גם
אחרי החטא

עליה^{טו} שתכליתה בסופו של דבר להחזיר לתמותו גם את עשׂו-המועד, את האנושות כולה ("אדם מועד לעולם")^{טז}, בסוד המהפכה הרביעית^{כז}. אז מתגלה ש"האלהים עשה את האדם ישר" לא רק ביושר בטבע הראשון שלו, אלא גם עם כח ליישר את דרכיו תמיד

על ידי הדעת, בשיקול דעת נכון (הדעת היא נשמת התפארת^{כט}, היושר, כאשר יסוד אמה, כח התשובה, מתפשט ומתלבש בתפארת ז"א^ל, מקום בעלי התשובה בלב שלם^{לא}) – כח נפשי ליישר את דרכיו, דרכי שור מועד^{לב}, גם אחרי

כו לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד; ובכ"מ.

כז וראה בתפארת ישראל פ"ד מ"ג (בועז) שמביא מבאר הגולה וספר חסידים שאין הצלחה בהתעשרות מטעות גוי (אף שהיא מותרת מעיקר הדין) ויש קידוש שם שמים בהחזרת טעותו עם סגולת הצלחה, והוא חותם שדבריהם אמורים "בעכ"ם שהיה ממונינו וחיינו בעיניהם הפקר" וקל וחומר שזהו החיוב "לאלו אחינו מהאומות המכירין ה' אחד ומכבדין תורתו וכו'" – עיי"ש – בחינת שור מועד שחוזר להיות שור תם, עשו שנדבק ביעקב.

כח ראה באורך בספר המהפכה הרביעית שיצא לאור לאחרונה.

כט ע"ח כללי מהרח"ו כ; פ"ע שער הלולב פרקים ב'ג. ע"פ תקו"ז תקנו יג (כט, א).

ל ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

לא שם יסוד אמה (הקצר) "תם ונשלם – שבח לאל בורא עולם".

לב ישור דרכי השור – שניהם משער שר – קשור לעבודת השיר (עבודת הלוי, השייכים ל"פני שור מהשמאל", "לארמא קלא"), כרמוז בכך ששירת השור בפרק שירה היא "אשירה להו" כי גאה גאה" (שמות טו, א). כך דרשו חז"ל (עבודה זרה כד, ב) על הפסוק (שמואל"א ו, יב) "וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדָרְךָ עַל דְּרָךְ בַּיִת שְׁמַשׁ בְּמִסְלָה אֶחָת הִלְכִי הִלְךְ וַיְגַע וְיָלַד סָרִי וַיְמִין וַיִּשְׁמְאוּ" שהפרות הלכו ישר ושרו כל הדרך בהעלאת הארון. מכאן רמז שדרך ליישר את השור המועד, שור נגח, ולהחזיר אותו לתמותו, היא שישמע הרבה ניגונים חסידים עד שיכנסו אל לבו ויישרו אותו (ובכלל בכח "לארמא קלא" בשירה חסידית אפשר להפיל בתי עבודה זרה של עשו ולהפוך אותם לבתי מדרשות – להפוך שור מועד למדרש)...

החטא^{לג} (הצפוי מראש, בסוד "נורא עלילה על בני אדם"^{לד}), הנובע ממדת התמימות המוטבעת בנפש^{לה}. אזי מדת יעקב, התם והישר^{לו}, מתבטאת גם כמדת הרחמים (פנימיות התפארת) – הנשפעים במיוחד על בעל תשובה – מדתו העיקרית של משיח צדקנו^{לז}, "משיח אלהי יעקב"^{לט}, עליו נאמר "כי מרחמים ינהגם"^{לט}.

על יעקב התם ועשו המועד נאמר "ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי"^מ אך הוא עולה "ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"^{מא} – התכלית היא יחוד

לג בכך התפארת ממצעת בין קו החסד ימין המתאפיין בטבע ראשון לקו הגבורה שמאל המתאפיין בטבע שני של עבודה ומאמץ – ראה גם הטבע היהודי מאמר "בנין הטבע היהודי" פ"ב – דהיינו בתיקון על ידי תשובה. הממוצע מאפשר להחזיר את עשו להתכלל ביעקב ("לאכלל שמאלא בימינא"), בסוד 'רחל הגדולה' הכוללת גם את לאה (שלכתחילה, טבע ראשון, היתה מיועדת להנשא לעשו, השור המועד – ראה בבא בתרא קכג, א). כלומר הישר כאן הוא תפארת אמצע עם נטיה לשמאל (להוד, שבסיום קו שמאל, וכנודע שבחכמת הצירוף משקף צירוף ההוד, היו, את צירוף התפארת, ויה, וד"ל). ורמז יפהפה: בשבעת שמות הצדיק בתנ"ך (ראה שיעור כ חשון תשע"ד ובכ"ד) יש ישר בתפארת ותמים בהוד – ישר תמים עולה בדיוק תם מועד תם. סדר התיקון המבואר כאן!

לד תהלים טו, ה.

לה תורת שלום שיחת מוצש"ק כ"א כסלו תער"ג. וראה לוח "היום יום ד' תשרי (בהמשך להנ"ל בפנים ובהערה יז) על עבודת תשובה מכח תמימות הלב.

לו "תם וישר" בתנ"ך הוא התאור של איוב – "תם וישר וירא אלהים וסר מרע" (איוב א, א; וראה עד"ז שם פסוק ח ושם ב, ג). מכח התמימות הפשוטה ("תם") הוא מקבל כח לישר את דרכיו ולחזור בתשובה ("ישר") ואז מתעוררת אצלו יראת ה' בגלוי ("ירא אלהים") ומשמשת כח מניע לחזור בפועל לתמותו ("וסר מרע", ממועד לתם). בפסוק "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו; לו, כז) קודם ה"סור מרע", אך אצל איוב ה"סור מרע" מופיע בסוף, כדרך הבעל שם טוב "סור מרע [על ידי] ועשה טוב" (ראה בית אהרן לקוטים קמו, א וקודשת יום טוב פרשת מצרע) – הכל מתחיל מה"טוב", מ"תם וישר" (ישר עולה כי פעמים טוב) הקודם ל"ירא אלהים וסר מרע" (כאשר בפועל, חיי איוב בסדר של נחת יסורים נחת דומים למהלך של תם מועד תם), ודוק.

לז ישר נטריקון יש רחמים, יש רחמים עולה משיח צדקנו.

לח שמואל"ב כג, א.

לט ישעיהו מט, י.

מ מלאכי א, ב.

מא בראשית א, ה.

אדום, עשו האדמוני]" (וכן ממוצע כל אות ב־יג האותיות **יעקב־תם־עשו־מועד** הוא **אלהים** מח – "אני אמרתי אלהים אתם [דווקא שני האחים יחד]"(מט).³

מח **יעקב־תם עשו־מועד** מתחלקים לר"ת העולים מ פעמים אחד (520) ואוס"ת העולים אלהי פעמים אחד (598). כשמצרפים לראשי התיבות (520) את האותיות השניות (416, לב פעמים אחד) מקבלים 936, לאה פעמים הוי', העולה גם רחל במספר קדמי, ושאר האותיות (קב־אמונה ועד) עולות **יעקב, דוד** (האדמוני, כעשו) פעמים אחד. היינו שיש ב־1118 סוד יעקב ונשותיו לאה ורחל! מט תהלים פב, ו.

נ ועוד רמזים: חלק המילוי של **יעקב־תם עשו־מועד** עולה 1274, ז"פ **יעקב, מט** פעמים הוי' ב"ה, ועם השרש עולה הכל 2392, **פחד** (מדת יצחק) פעמים הוי', ודוק. במילוי המילוי עולה הכל 4537, **יג** פעמים 349 (כלומר, גם השרש, גם המילוי וגם מילוי המילוי הם כפולות 13 – הכל יחד עולה 6929, 13 פעמים 533 – 13 ברבוע פעמים 41, י'ה הוי' וכו').

(26, 13־13, 41 חתר זהב של 67, בינה כו': 4 11 15 26 41 67 כו' [הסדרה החיבורי של תבונה: 1 13 14 27 41 (!) 68 (במקום 67. ע"כ 6 מקומות = 164 = 4 11 15 26 41 67, גם 6 מקומות!!) 109 177 286 463])

החשך־הלילה ("מעשיהן של רשעים") והאור־ היום ("מעשיהן של צדיקים"^{מב}) להיות "יום אחד"^{מג}, עד שיתגלה "יתרון האור מן החשך"^{מד} דווקא, כאשר "ברישא חשוכא [ויהי ערב', עשו הבכור] והדר נהורא [ויהי בקר', יעקב הקטן]"^{מה} (כפי שמשיג יצחק אבינו, האוהב את עשו, וד"ל). והרמז המובהק: **יעקב־תם עשו־מועד** עולה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{מו} (1118) – "שמע ישראל [סבא־מז]" הוי' אלהינו [של שנינו, התם והמועד] הוי' אחד [יחוד אחד של חוור־לבן, יעקב המברר את לבן, עם דם־

מב הוריות י, ב; בבא בתרא ז, ב. ועוד.

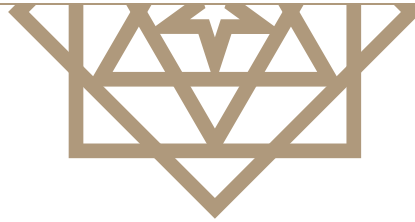
מג ראה לקו"ת ואתחנן ז, ד; ח, ד ובכ"ד.

מד קהלת ב, יג.

מה שבת עז, ב.

מו דברים ו, ד.

מז ראה פסחים נו, א. והוא רומז גם למורנו רבי ישראל בעל שם טוב (כאשר 'סבא' רומז גם לסבא משפולי, שיום ההילולא שלו ב'ו' תשרי, שידע להתלבש בלבושי עשו וכו').

חסד חנם ביום כיפור

קיצור מהלך השיעור

ביום הכיפורים לפני שנתיים, כעלות המנחה, מסר הרב שיעור ארוך במאור עינים למסכת יומא – ביאור על עבודת הגורל של הכהן הגדול ביום הכיפורים. לאריכות התורה היא לא נלמדה בשלמות (ואף כאן קצרה היריעה מלהביא את דבריו עד תומם – ומומלץ לעיין בספר), אך גם במה שנלמד יש יסודות עיקריים, כאשר הכל נסוב על היחס בין דרישת ה' "שובו אלי ואשובה אליכם" לטענת כנסת ישראל "השיבנו הוי' אליך ונשובה". הכנה חסידיית פנימית לסדר העבודה של יום כיפור.

הגורל, על שמו נקרא פורים – "פור הוא הגורל"¹. בפורים מגיעים "עד דלא ידע" – הגורל ממשיך מרדל"א². כל אחד צריך לדמות לעצמו שהוא הכהן הגדול, הוא עומד ומטיל גורלות ביום כיפור. בקבלה טרף הוא הסוד של תיקון רפח

לטרף ניצוצות מחקום הקליפות

נלמד קטע במאור עינים על מסכת יומא. הפרק הרביעי במסכת יומא הוא פרק "טרף בקלפי". הכהן הגדול מכניס את שתי הידים לקלפי, טורף-חוטף ממנו את הגורלות שיש בו ומצמיד לשני השעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל³, ואם יצא לו השעיר לה' בימין זהו סימן טוב⁴. עיקר עבודת היום הוא הגורלות על השעירים⁵. ידוע שיום כפורים הוא כמו פורים⁶, והמשותף הוא

ה אסתר ג, ז; ט, כד.
 1 מגילה ז, ב. הממוצע בין טרף לחטף (פירוש טרף, ראה רע"ב על המשנה) הוא "עד דלא ידע"! האותיות המשותפות לשתי המלים הן טף, הטרף-חוטף ללא כוונה, שהרי אין בו דעת (וזו מעלת הטף במצות הקהל, "טף למה באים? ליתן שכר למביאייהם") – יש מעלה במעשה ללא כוונה (כדעה ש"מצוות אין צריכות כוונה"), לחטוף עוד מצוה ועוד מצוה (ראה עירובין נד, א), שהרי "המעשה [גרידא] הוא העיקר" (עפ"י אבות פ"א מי"ז). זו עבודת "עד דלא ידע" ביום כיפור ובפורים – אחד המכוון ואחד הבלתי-מכוון ובלבד שירבה [במתן צדקה, סתם מצוה בכל מקום], וד"ל.
 2 ראה ד"ה "וקבל היהודים" תשל"ב אות ז; סוד ה' לראיו ש"נ פ"ט; פורים לנו מאמר "עד דלא ידע". ובכ"מ.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. יום כיפור תשפ"ג – כפ"ח.
 א יומא פ"ד מ"א.
 ב יומא לט, א.
 ג ראה הנסמן בסמוך בענין פורים-כפורים. וראה תום ודעת מאמר "שני השעירים".
 ד תקו"ז כא (נד, ב); תו"א צד, ד; צה, ד; קכא, א. וראה קונטרס פורים תנש"א (מאמר ד' דפורים תשי"ג).

היו צדיקים

שאמרו לקב"ה
שאינ סיכוי שיהיה
"שובו אלי ואשובה"
אליכם", אין סיכוי
שאנחנו נתחיל

פעמים בעסקי המקדש שאמר אין עניית במקום עשירות, וכאן בדבר קטן כזה כלי שאינה מהויק כי אם שני ידים, שתחום התורה על ממונן של ישראל.

מי מתחיל את התשובה?

אנחנו בימי תשובה, העבודה של יום כיפור, הוא מביא כאן פסוק של תשובה:
ונקדים פסוק השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם.

זהו פסוק בו מסיים ירמיהו את מגלת איכה¹⁰. בפסוק הזה אנחנו מבקשים מה' שישב אותנו אליו ואז אנחנו נעשה תשובה – אנחנו צריכים לשוב והוא צריך לפנות אלינו, ואנחנו רוצים שיהיה "ואני המתחיל"¹¹, שהוא ישיב אותנו ראשון. צריך גם להבין מה הכוונה "חדש ימינו כקדם".

להבין מה שאמר הנביא השיבנו וגו' שישב הקב"ה את לב ישראל ועל ידי זה ישובו עדיו, כי זה אינו לפי מה שכתוב בזה כי באתערותא דלתתא תליא אתערותא דלעילא,

כלל גדול בקבלה, שאתערותא דלעילא תלויה באתערותא דלתתא¹², הכל תלוי בעבודה שלנו. אם כן, צריך להבין איך מבקשים "השיבנו" ואז "ונשובה". הסדר צריך להיות הפוך, כמו שכתוב בעוד פסוק של תשובה:

וכמ"ש שובו אלי ואשובה אליכם, כי הבא לטהר מסייעין אותו ולא איפכא,

כתוב¹³ שהיו צדיקים – לא רבי נחום מטשרנוביל, שאנחנו לומדים את דבריו, אלא רבי לוי יצחק מברדיטשוב ועוד – שאמרו לקב"ה שאין סיכוי שיהיה "שובו אלי ואשובה

ניצוצין¹⁴, עם הכולל, וקלפי נשמע כמו קליפות¹⁵ – הכהן מושיט את הידים גם למקום הקליפות וטורף-מעלה משם ניצוצות. במקום אחד כאן בספר¹⁶ הוא מדבר על "טרף טרף יוסף"¹⁷, שיוסף הוא לשון תוספת תענוג

– הוא מוסיף תענוג בכך שהוא יורד למקום הקליפות, "ויוסף הורד מצרימה"¹⁸, כדי לברר ניצוצות מתוך הקליפות¹⁹. זהו כח מיוחד של יוסף לכן הוא מוסיף תענוג (מדת יוסף היא היסוד, אבר התענוג).

"התורה חסה"

הקלפי הוא כלי קטן, שיש בו מקום רק לשתי ידים, כדי שהכהן לא יכוון דווקא שהגורל לה' יצא בימין – אם הגורל יוצא בימין זהו סימן טוב, אבל באמת גם אם הוא יוצא בשמאל זה מצוין. כמו שנראה בפנים, יש מעלה במה שמגיע ב"אתערותא דלעילא", כשה' משיב אותנו אליו, ואם הגורל עולה בשמאל זהו סימן שבאמת אין כאן שום זכות של "אתערותא דלתתא" והכל בא רק מצד חסד ה' החס על מאן דלית ליה מגרמיה כלום²⁰.

נקרא בפנים:

טרף בקלפי והעלה שני גורלות וכו' ומפרש בגמרא למה טרף בקלפי ומשני כי היכי דלא ליכוין ולשקול ופירש"י שהוא סימן יפה כשהגורל של שם עולה בימין. שם באותו ענין אמר רבא קלפי של עין היתה ונעברה של זהב התורה חסה על ממונן של ישראל. להבין ענין זה מהו זה שהתורה חסה כאן על ממונן של ישראל דוקא והלא מצינו פה כמה

ח ספר הליקוטים ויחי פמ"ח.

ט ישמח משה אחרי ד"ה "במסכתא יומא".

י מאור עינים ר"פ בראשית.

יא בראשית לז, לג.

יב שם לט, א.

יג ראה גם אוה"ת יוצא כרך ו עמ' תתשכג, א.

יד תקו"ז תקון כב (סז, ב); ראה לקוטי הש"ס לאר"ז ל

רש מסכת אבות.

טו איכה ה, כא.

טז שמות רבה יב, ג; תנחומא וארא טו.

יז ע"פ זהר ח"א רמד, א; ח"ב לא, ב; ח"ג קמה, א.

יח ראה נר לצדיק (איכנשטיין) ח"ה עמ' שיד; וכך גם

מסופר בעירין קדישין תנינא (כג, ד) על הסבא משפולי.

עיקר העובדות שלנו? לעשות חסד, לתת צדקה. אנחנו מעוררים חסדים למעלה במעשים שלנו, אבל מה המעשים שלנו מצד עצמם? אנחנו צריכים להתגבר על הרע שמוטבע בנו. הוא מדבר לבנוני, שיש לו רע בנפש, שה'אני' שלו הוא נפש הבהמית^{טז}, ובשביל לעשות טוב הוא צריך להתגבר עליו (אתכפיא, בלשון ספר התניא):

כידוע על ידי התגברות הטוב על הרע שנמטע במטענינו ונכלל השמאל שהוא יצר הרע בימין שהוא היצר טוב,

כשאנחנו מתגברים על השמאל הוא נכלל בימין, היצר הרע נכלל ביצר הטוב – זו כבר העבודה שהרבי הרי"צ אוהב להזכיר, "אתכפיא המביאה לידי אתהפכא"^{טז}. אנחנו כופים את השמאל ואז הוא נכלל בימין. צריך להתחיל מהתגברות של יראה ואחר כך נעשית עבודה של אהבה, "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^{טז}.

ונעשה כך גם כן למעלה בעולמות עליונים שנכלל הגבורות בחסדים ונעשה כולו חסד, כמו שמוסבר גם בתניא^{טז}, כאשר אנחנו כוללים את הגבורות בחסדים בעבודה שלנו למטה כך קורה גם בעולמות העליונים.

וכל זה על ידי התשובה שאנו שבים בכל לבבינו להבורא ב"ה ומתגברים על הרע, וזה נקרא אתערותא דלתתא,

מה יוצא ממה שהוא אומר? שהעבודה שלנו, באתערותא דלתתא, היא יחסית יראה – היראה כאן היא לאו דווקא פחד ממשו, אלא צורך להתגבר, פחד מהרע שיש בתוכי והתגברות עליו. אחרי העבודה שלנו, מלמעלה נמשכים חסדים, נמשכת אהבה. זהו הסדר הרגיל, כמו שלמדנו לאחרונה בתניא^{טז}, שהעבודה מצד האדם היא הקדמת היראה ואז נמשכת עליו אהבה מלמעלה,

אליכם"^{טז}, אין סיכוי שאנחנו נתחיל. לכן, אם הוא רוצה שנעשה תשובה חייבים "השיבנו הוי' אליך ונשובה". על תשובה כזו, שלא מתחילה מצדנו, אומר ה' "למעני למעני אעשה"^{טז} (כדלקמן בדבריו), העולה בגימטריא **ביאת המשיח**^{טז}.

הפלא הוא שהמספר הזה עצמו עולה "שובו אלי ואשובה אליכם"! גם שאנחנו עושים תשובה, הגאולה היא בסופו של דבר פעולה של "למעני למעני אעשה", בחסד חנם של ה'... בכל אופן, כמו שהוא יסביר, בשני האופנים גם אנחנו צריך לעשות תשובה – השאלה היא רק אם אנחנו מתעוררים לתשובה מעצמנו או שה' מעורר אותנו ואז אנחנו מתעוררים. כך הוא מסביר את המחלוקת של רבנו ורבי האם יום הכיפורים מכפר רק אם תשובה או גם בלי תשובה^{טז} – בכל מקרה צריך תשובה, השאלה רק אם צריך להקדים תשובה שלנו (כדעת רבנו), או שה' מעורר אותנו לתשובה גם אם לא הקדמנו את התשובה שלנו (כדעת רבי). כך מוסבר גם הפסק של הרמב"ם, ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"^{טז}.

וגם להבין מה שאמרו רז"ל אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או שכולו חייב, ולהבין זה איך אפשר לביאת משיח לדור שכולו חייב שהוא רחוק מן השכל.

ודאי אפשר להבין שמתאים שמשיח יבוא "בדור שכולו זכאי"^{טז}, אך מה ההגיון שיבוא "בדור שכולו חייב"!

יראה ואהבה

אך דנודע שאנו ישראל ע"י תפלתנו ועובדות שלנו אנו מעוררים חסדים שלמעלה, אנחנו מתפללים וגם עושים 'עובדות'. מה

טז מלאכי ג, ז.

כ ישעיה מח, יא.

כא ראה סוד הוי' ליראיו שכ"ג.

כב יומא פה, ב.

כג הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

כד סנהדרין צח, א.

כה תניא פכ"ט.

כו מאמר ד"ה "באתי לגני" תש"י סופ"ב.

כז זהר ח"ג רסז, א.

כח ראה אגה"ק פי"ב.

כט אגה"ק פי"ח.

מ"ד מקודם כנודע.

מ"נ ומ"ד הם יחסית יראה ואהבה. גם העלאת מ"נ היא אהבה, אבל יש בה תנועה של התגברות, של "אשה יראת הוי"^{לד}. יש מי שאין לו את המדה הזו של "אשה יראת הוי", אין לו כח להתגבר מצד עצמו, ואז ה' שולח לו התעוררות של אהבה כדי שהוא יתקרב בתשובה. בכל מקרה צריך לעשות תשובה, אבל כאן קודמת התעוררות מה' כדי שהאדם ישוב.

"חדש ימינו כקדם"

כעת הוא יסביר מה פירוש "חדש ימינו כקדם":

ואנו למדין דבר זה ממה שקודם בריאת העולם, שלא היה עדיין עולם בכדי שיעוררו מ"נ העלאת החסדים ע"י שום עובדות ותפלות, שע"י זה יהי בנין עולם שהוא ע"י חסדים, וכמ"ש עולם חסד יבנה, אלא על שלא היה בחי העלאת מ"ן נעשה התעוררות מ"ד מלמעלה למטה, בכדי שיהא עולם ע"י אתערותא דחסדים,

הכלל הוא שצריך קודם אתערותא דלתתא ואז יש אתערותא דלעילא, אבל רק בתחלת הבריאה היה הפוך – ה' ברא את העולם באתערותא דלעילא, בחסד שנמשך מלמעלה, בלי שיש אתערותא דלתתא שקודמת לו^{לה}. כתוב^{לו} שהוא צפה את עבודת הצדיקים העתידית, ששמשה כעין העלאת מ"נ לבריאה, אבל המשכת המ"ד קדמה להעלאת המ"נ. לכן, כאשר צריך מציאות של "השיבנו הוי' אליך" ורק אז "ונשובה", אתערותא דלעילא לפני אתערותא דלתתא, זו חזרה למה שהיה לפני הבריאה – "חדש ימינו כקדם".

"דרכו של איש לחזר אחרי אשה"^{לז}, כמו שיעוד נסביר. העולם נברא בשביל המשכת החסד, "עולם חסד יבנה"^{לח}, כמו שהוא יגיד – על ידי ההתגברות שלנו, העבודה שלנו מלמטה, נמשכים החסדים.

אבל, כמו שאדמו"ר הזקן מסביר^{לכ}, עם הדוגמה של רבי אלעזר בן דורדייא^{לכ}, לפעמים יש "הוראת שעה" בה מעוררים אצל האדם אהבה מלמעלה כי אחרת הוא לא יחזור בתשובה. אמרנו שזו העבודה המיוחדת של בעלי תשובה, במיוחד בדורנו. על זה הוא מדבר עכשיו:

אך דיש בחי הורדת חסדים לפעמים מלמעלה למטה ולא מלמטה למעלה על ידי אתערותא דלתתא כאמור, כי אם מלמעלה למטה

אצל מי נוהג הסדר הזה? הוא אומר שדווקא אצל מי שנמצא בשפל המדרגה:

דהיינו לאותן בני אדם שהן במדריגה פחותה מאוד שנפלו כל כך בשפל המדריגה עד שלא נשאר בהם שום טוב בכדי שיעוררן לתשובה, שהיא בחי אתערותא דלתתא,

יש מי שכל כך נפל שאין לו יצר הטוב – אין לו גילוי של נפש אלקית במדה מספקת כדי להתגבר על הרע, ולכן לא יכול להיות מה שיעורר אותו באתערותא דלתתא.

והבורא ב"ה הושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, ואז לאותן אנשים שהן במדריגה זו, אומר הקב"ה למעני למעני אעשה בגאולה פרטית, כמו שמצינו שאמר הבורא ב"ה זה הלשון בגאולה כללית, וכמו ושמבואר לקמן בס"ד, ונעשה הורדת החסדים מלמעלה למטה בלי אתערותא דלתתא, רק שיורד התעוררות מלמעלה מחסדי ה' שמרחם על אותן שבלתי אפשר להן להתקרב מעצמן, ומעורר חסדים עליונים להורידן בלבותן למען יתקרבו בתשובה, על שאין להם מדריגה זו שיוכלו להעלות מ"ן שהוא אתערותא דלתתא, אלא שלהן צריך לירד

לד משלי לא, ל.

לה ע"ח של"ט דרוש ב.

לו ראה בהמשך המאור עינים כאן. ראה גם מאמרי אדה"ז על מארז"ל עמ' תכח (הכל על יסוד תורת המגיד ממעזריטש – ראה אור תורה א' וז').

ל ע"פ קידושין ב, ב.

לא תהלים פט, ג.

לכ תניא סוף פמ"ג.

לג ע"ז, א.

סיום התורה

כבר מאוחר, צריך להתפלל מנחה ונעילה, ואי אפשר לקרוא הכל בפנים. בהמשך הוא יסביר ש"דור שכולו זכאי" הוא דור שחוזר בתשובה מצד עצמו ו"דור שכולו חייב" הוא דור שאין סיכוי שהוא יתעורר בעצמו, דור שאין לו כבר כח של התגברות, אין לו מספיק יצר הטוב, ולכן ה' מעורר אותו.

הוא גם יסביר את העניין שדווקא כאן "התורה חסה על ממונן של ישראל". כמו שכבר הזכרנו, הסוד של החסד הוא חס-דלית, שה' חס גם על מי שלא מגיע לו, שלא התעורר קודם מצדו, הדל והעני, וכאן יש גילוי של ה"חס-דלית", שה' חס, לכן דווקא כאן "התורה חסה על ממונן של ישראל" (בעוד בשאר העבודות של המקדש יש קודם אתערותא דלתתא, לכן "אין עניות במקום עשירות"). מאיפה לומדים ש"התורה חסה על ממונן של ישראל"? ממצורע, מבית המנוגע שצריך לפנות ממנו את הכלים^ל. המצורע הוא מי שדבר לשון הרע – שחמורה ושקולה כנגד שלש העבירות החמורות^ל – וכך גם לעצמו להיות ריק, שאין לו כבר טוב שיכול להתגבר על הרע, ושם ה' צריך לחוס ולעודד.

זהו הגילוי שנמשך ביום כיפור, כשאין לנו כח להתעורר מעצמנו וה' ממשיך חסד מלמעלה. [ואז בעצם אין לנו עבודה? אנחנו רק צריכים לקבל את האהבה מלמעלה?] אמרנו שבכל אופן צריך לעשות תשובה – אחרי ההתעוררות מלמעלה אנחנו צריכים לשוב. אבל אין כאן את העבודה שקודמת, את העבודה של היראה. שוב, יש מעלה כאשר ההתעוררות היא מלמטה, כמו שחז"ל אומרים "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"^{לט} – כשהכל מתחיל מההתעוררות של ה"אשה יראת הוי" נמשכת מלמעלה אהבה בדרגה של זכר, "זכר חסדו"^מ,

לז ראה ר"ה כז, א ברש"י ד"ה "התורה חסה" (ובכ"ד).
לח ערכין טו, ב.

לט ברכות ט, א.

מ תהלים צח, ג; קלו, כב. וראה הגהת צמח בע"ח של"ט

אהבה יותר גבוהה מהאהבה שנמשכת מלמעלה רק באתערותא דלעילא ("איש מזריע תחלה"). כלומר, הסימן היפה של עלית הגורל בימין הוא בעצם בגלל האתערותא דלתתא של היראה וההתגברות-האתכפיא המביאה לידי אתהפכא. כשיש הקדמה של יראה-עבודה אין "נהמא דכסופא"^{מא}, אין בושה בחסד שמלמעלה (מה שאין כן כשהחסד נמשך בעצמו יש בו גם גוון של בושה, "חסד הוא"^{מב}).

יש כאן תופעה של "אחליפו דוכתייהו"^{מג} – אור הגבורה נמשך בכלי החסד (כשיש התעוררות אור מלמטה, התגברות בעבודה שלנו, הכל נמשך ביד ימין, כלי החסד, להיות "עולם חסד יבנה" לכתחילה כרצון השי"ת) ואור החסד נמשך בכלי הגבורה (כשהכל בא בחסד חנם מלמעלה האור נמשך ביד שמאל, כלי הגבורה). אכן, יש עליה דווקא של "אשה יראת הוי" – "בזכות נשים צדקניות עתידין להגאל"^{מד} – כאשר התחושה הנשית "דלית לה מגרמה כלום" עולה ועוברת כ"אשת חיל עטרת בעלה"^{מה} גם את העבודה הגברית, ומגלה שגם ה"שובו אלי ואשובה עליכם" היינו בעצם "השיבנו הוי" אליך ונשובה", גם האתערותא דלתתא היא בעצם מתנה באתערותא דלעילא^{מז}. זו חוויות עניות – "התורה חסה על ממונן של ישראל" (אף שלכאורה "אין עניות במקום עשירות") – שבסופו של דבר מביאה לעשירות גדולה, הנחוצה מאד למלך המשיח כדי להביא את הגאולה האמתית והשלמה (כפירוש השני של המאור עיניים בסוף התורה דנן – עיי"ש).

דרושי ובכ"מ.

מא ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.

מב ויקרא כ, יז. ובכ"מ.

מג ע"פ זהר ח"א פז, א (ראה באריכות גדולה בשיעור כ"א חשון – נדפס בגליון וישלח – תשע"ט).

מד ע"פ סוטה יא, ב; במדבר רבה ג, ו. וראה גם ילקו"ש יחזקאל רמז שנד.

מה משלי יב, ד.

מו בלשון החסידות (תו"א לו, א ואילך) זו מדרגת "בת ציון" שלמעלה גם מ"אמי", וד"ל.

הסיפור החסידי

הביאו עלי כפרה | סיפור לערב יום הכיפורים

בו לתת לו לשבת בקרן זוית עד עלות השחר, ואז ילך לו לדרכו. לבסוף נעתר לו בעל הבית, והוא נשאר. משהגיע קרוב לחצות, התחיל בעל הבית לשלח את הערלים מן הבית, למי בפיתויים ולמי בנערות. משיצאו כלם, פתח את החלונות כדי שיצא העשן ויזדכך האויר, ופנה לאשתו:

"אשה! תביאי לי את הקונטרס [מחברת] המונח בחדר השני על גבי הארון". הביאה לו את הקונטרס, והתחיל לקרא בו את כל הטאיו במשך השנה, שרשם בקונטרס זה: ביום פלוני עברתי על זמן קריאת שמע, ביום פלוני עשיתי כך וכך וכן הלאה, משגמר לקרא, התמרמר בבכיות ואנחות היוצאות מן הלב: "אוי, רבנו של עולם, הלוא בשנה העברה עשיתי תשובה והבטחתי להיות טוב וישר ולא לשוב עוד לכסלה, ולבסוף מה עלתה לי? אני הלוא מלא עונות וחטאים ופשעים, וכך בכה ונאנח זמן רב מקירות לבו".

אחר כך פנה שוב לאשתו: "אשה! הביאי לי עוד קונטרס אחד המונח במקום פלוני". הביאה לו את הקונטרס השני והתחיל לקרוא בו: ביום פלוני הלכתי ליער להביא עצים והתנפלו עלי גוים ושברו את עצמותי, ביום פלוני מתה עלי בתי, ביום פלוני קרה לי אסון זה, וכך הלך וקרא את כל הצרות והפגעים שעברו עליו במשך השנה. ושוב בכה והתמרמר: "אוי, ריבנו שלי עולם, הלוא בפרוש בקשתי מאתך בשנה העברה שתתן לי שנת ברכה וחיים ושלוש, ואני בטחתי בך והאמנתי שכך יהיה, ולבסוף מה עלתה לי?" משגמר לבכות אמר: "הרי סוף סוף ערב יום הכפורים היום, וצריכים להתרצות. נשתווה נא בינינו, ריבנו של עולם: אתה לא חייב לי ואני לא חייב לך". ולקח את שני הקונטרסים, כרך אותם ביחד, סובב אותם על ראשו שלוש פעמים, ובכל פעם אמר: "זה חליפתי, זה תמורתך, זה כפרתי..." וזרק את הקונטרסים החוצה. החסיד התבונן היטב לכל מעשה הכפרי, נתפעל

חסיד ותיק של הצדיק רבי אלימלך מליז'נסק, בעל "נועם אלימלך", והוא איש אמיד ונכבד, בא פעם בליל ערב יום הכפורים אל רבו הצדיק בבקשה שהצדיק יתן לו לראות כיצד הוא, הצדיק, עורך את סדר הכפרות. "זה עשרות בשנים שאני נוסע אל רבנו, ואף פעם עוד לא נודמן לי לראות את הכפרות של הרבי, והפעם נתעוררה בלבי תשוקה עזה לראות". "וכיצד אתה עורך את הכפרות?" שאלו הצדיק. "מה הרבי מהתל בי?" השיב החסיד. "וכי מה יש לראות בכפרות שלי?" "בכל זאת", אמר הצדיק, "תניד לי איך אתה עושה?" השיב החסיד: "אני הרי איש פשוט, ובכן, אני לוקח את הסדור ואומר כמו שכתוב שם: "זה חליפתי" וכו'...". "ובכן" — אמר הצדיק — "אף אני עושה כך. אלא שהברדל אחד יש בכל זאת ביני ובינך: אתה ודאי מחדר אחר תרנגול לבן דוקא, ואני איני מקפיד על כך: תרנגול לבן, שחור, איזה שיהיה...".

התחיל החסיד להפציר בהצדיק, שבכל זאת הוא משתוקק להיות נוכח בכפרות של הרבי. אמר לו הצדיק: "מכיון שכך, אתן לך עצה הגונה. תסע לכפר פלוני ותכנס לבית יהודי פלוני הגר שם, ותראה אצלו סדר יפה של כפרות".

לא סרב החסיד, ציווה מיד לרתום את עגלתו ונסע לאותו כפר. משהגיע לשם שאל על מקום מגוריו של היהודי, והראו לו בית בקצה הכפר. נכנס לשם כשעה לפני חצות הלילה, והנה הבית הוא בית מוזהב וערלים יושבים בתוכו ושותים יי"ש כדרכם, והחדר מלא עשן ממקטרותיהם של הערלים. האורח ישב לו, וצפה לראות מה יהיה כאן. כשראהו בעל הבית נגש אליו ושאלו מה הפצו. "עובר אורח אני", אמר לו החסיד, "ורצוני ללון פה הלילה". בעל הבית התחיל לפקפק ולגמגם: "בביתי אין מקום, ובכפר יש בתים אחרים, ויתר מרווחים הם". אבל האורח הפציר

מופיע קושי גובר והולך בסליחה לקב"ה (ו"לב יודע מרת נפשו", ובפרט עם צרות עקבתא דעקבתא דמשיחא, מהשוואה הנוראה ועד לנוראות השנה שעברה עלינו).

ברגע שמתירים לנו לחשב חשבוננו של עולם ולהעמיד את חטאינו מול 'חטאיו' כביכול, הרי נדמה לנו שמצדו יתברך הסליחה מתבקשת – אנו בשר ודם, קרוצי חומר ופשוטי היצר, והוא "חנן המרבה לסלוח" גם אם נפלנו שוב ושוב. לנו, לעומת זאת, קשה לסלוח לו: הרי ביכולתו לעשות הכל באופן הטוב והנעים ביותר, ללא מגבלות או יצר שאונסו, ואנו מצדנו כה פגיעים וחלשים ומעטי כח של סליחה.

לכן, כדי להתפייס עם ה' בסוף השנה, לסלוח ולהתכונן ביחד לשנה טובה ומתוקה, יש להעמיק יותר בהבנת הפגיעה מצדנו, הצורך שלנו לסלוח והדרך להגיע לסליחה זו. ננסה להתבונן בכך דרך שלושת המשלים על הקשר ביננו לבין ה' – אבינו, מלכנו ודודנו:

שלוש פגיעות

כלפי אבא, הטענה העיקרית של הילדים היא על כל ה'דפקטים' עמם עליהם להתמודד – אלה שהוטבעו בהם על ידי החינוך של ההורים והטעויות שלהם ואלה להם 'זכו' באופן גנטי. על דרך זה, ויותר מזה, כלפי אבינו שבשמים עלול להתעורר כעס בלב: על שברא עולם כה פגום וחסר בכלל, ובפרט על שברא אותי עם היצר הרע האורב בקרבי ועם כל נתוני הפתיחה הבעייתיים עמם עלי להתמודד.

כלפי מלך, הטענה העיקרית של הנתינים היא על חוסר צדק בהנהגת המלכות. כך כלפי מלך העולם ישנה תביעה על כך שאינו מגלה את מלכותו ואינו מנהיג את העולם בצדק וברחמים. אמנם אין מי שיכול לומר: זיכיתי לבבי והריני "צדיק ורע לו". אך הטענה היא על עצם אפשרות הרוע בעולם – אכזבה מהנהגת ה' את עולמו (ועוד, גם מי שלא חש צדיק, יכול להיות מאוכזב מכך שדרכים וסגולות בטוחות לישועה בהן

מאד ממין כפרות כזה, נפרד מבעל-הבית ונסע בחזרה לליז'נסק. הגיע לשם בעוד לילה ונכנס ישר לבית הצדיק, כשראהו הצדיק אמר לו: "תספר לי מה ראית שם אצל אותו יהודי". סח לו החסיד את כל המאורע, ואמר הצדיק: "זהו שאמר הכתוב: 'כי-עונתי עברו ראשי... ה' נגדך כל-תאוותי', אבל לעמת זה גם: 'ואנחתני ממך לא-נסתרה' (תהלים לח, ה)".

[סיפורי חסידים הרב זיין]

בסיפור הזה, המאייר באופן יפהפה את התפיסה החסידית של עמידה מול ה' בכנות פשוטה, מתואר יהודי המבקש קשר של אמת עם בוראו. הוא לא מוחק את חובותיו, ולא מתחמק גם מהטענות שלו כלפי הקב"ה – אבל מכריע בכל שנה מחדש, שהקשר חזק וחשוב דיו כדי לגבור על כל המשקעים.

אבל האם ניתן לעמוד כך מול ה'? הלא הוא עצם הטוב! הוא יודע יותר טוב מאיתנו, מה מתאים ומדויק לנו ולעולם. איך אפשר לבוא ולתבוע ממנו, כביכול, התנצלות?! על כך התשובה כפולה: ראשית, נאמר בגמרא כי הקב"ה מתחרט על שברא יצר הרע וגלות, ומבקש כפרה על מיעוט הירח – סמלו של עם ישראל. ושנית, הלא ה' עצמו ברא אותנו כך: עם נקודת מבט משלנו, וחוויה ברורה של טוב ושל רע, והוא מצפה שנביע אותן ונקח את תפקידנו בשיח מולו. כפי שאמר פעם רבי איתמר מנדבורנה: נתת לי את השכל שלי, תן לי הטובות שלי! כשתתן לי השכל שלך, אוכל לקבל הטובות שלך...

איך אפשר לסלוח?

במבט ראשון, יש בכך חידוש נפלא המרעין את היחס האישי לה', מעודד לסוג של הדדיות בקשר עמו ומכיר בכך שעל עבודת ה' להיות אמתית ("מתוך שיודעין בהקדוש ברוך הוא שאמתי הוא לפיכך לא קבוב בו"). יש פה גם מתן לגיטימציה לתחושות שמקננות בלב ולא ניתן להתגבר עליהן, וכאשר מתירים אותן וקוראים לסליחה כלפי ה', ניתן להתמודד עמן. אמנם, ככל שתודעה זו מחלחלת אל הלב,

ועוד, במובן מסוים אפילו ביחס להורים בשר ודם יכול הבן 'לתרץ' לעצמו, שכל מעשי הוריו נועדו בסופו של דבר לטובתו, כדי לחנכו ולהעמידו על האמת. גם אם הנסיון להיטיב התבטא באופן שגרם צער, הוא 'חייב' לקבל את שיקול הדעת של אביו ולסלוח לו.

למלכנו, שאנו מייחלים כי ימלוך על העולם כולו, **כדאי לנו לסלוח**. אין המדובר רק בכדאיות אישית, כזו המבינה שבסופו של דבר טוב לשמור על יחסים טובים עם המלך. אנו חשים כי מוטב לנו שה' ימלוך על העולם – גם אם פה ושם נדמה לנו כי יש 'חריקות' והסתרים בהנהגה זו – מאשר שהכל יקרוס לתוך אנרכיה, בה אין למה לקוות ואין ממה להתאכזב.

ביחס לדודנו, טענותינו כלפיו הן המבוססות ביותר: שהרי ביחס של דוד ורעיה מצפים ביותר להדדיות, וגם התגובה המוצדקת ביותר עלולה להתפס כמעליבה משום שאינה מתאימה בין אוהבים. אפילו התירוץ ש"נפלאות דרכי הבורא" אינו מועיל, שהרי מה שמחפשים הוא ההבנה ההדדית. אם כך, לדוד מכפרים אנו רק משום שאנו **רוצים לסלוח**. אנו מבינים שכל התסכולים והטענות ההדדיות הם ביטויים למערכת היחסים הסבוכה, ושהעלבון נובע דווקא מכך, שהקשר הזה הוא טעם חיינו. אנו מרחמים על בן הזוג ורוצים לכפר על מה שהיה, להעמיק את ההבנה ולחדש את האהבה.

מול האב או המלך, יש צפיה לסליחה מול סליחה (מתוך הבנה שהתעלמות האב, והפרת החוזה של המלך – היא למעשה הדדית), אך בין בני זוג ההתפייסות היא אחת: אנו רוצים ומקוים ששנינו יחד נצליח לגבור על משקעי העבר, לחדור מבעד לכל התסכולים וההתרחקות ולחדש את האהבה. מתוך האחדות הזו, מתגלה חידוש נוסף ביחס הדוד והרעיה:

בהתפייסות עם המלך, אנו חשים בעיקר הקלה – הנה גזר הדין סר מעלי, המלך מחל על חובי והמדינה שבה לסדרה הנכון; בהתפייסות עם האב ישנה שמחה – שמחת השיבה אל

נקט – כולל סגולות אמת, דוגמת צדקה, תפלה ובטחון בה' – לא צלחו, ודומה כי העולם, ו"מלכו של עולם" בראשו, לא עובד 'לפי הכללים'.

כלפי הדוד, הטענה העיקרית של הרעיה היא על כך שהוא נוהג לא באופן המתאים בין אוהבים (גם אם הכל מוצדק על פי שורת הדין), ועל כך שאין הוא רגיש ומבין ללבה של הרעיה, ואינו מפרש גם את התנהגותה השלילית כקריאה לעזרה או כנסיון לעורר את תשומת לבו. כשם שהנדון יכול לשאול ולדרוש מהדיינים "מאיזה טעם דנתוני?" באם הפסק אינו מיושב על לבו, כך אנו כלפי שמיא, אין אנו טוענים על כך שה' לא מבין ללבנו, שהרי הוא "בוחר כליות ולב", אלא על כך שאינו מתנהל באופן מובן, ואינו מסביר את עצמו: הרי לא די לנו בידיעה כי הוא מבין לליבנו, ואנו רוצים לראות את ההבנה ולהבין לליבו של אהובנו. לכן, כשנעשים מעשים שאינם תואמים בעינינו לאהבה, אנו חשים עלבון. מכיון שאנו הרעיה והוא הדוד, זכות הבכורה של הטענות היא מצדנו דווקא, שהרי "לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שאונאתה קרובה ודמעתה מצויה".

שלוש סליחות

מתוך ההתייחסות לרגשות הכעס, האכזבה והעלבון, ומתוך הבנת המשלים השונים, ניתן להתבונן על מניעים שונים לסליחה:

לאבינו שבשמים אנחנו מרגישים **מחויבים לסלוח**. גם בן הכועס על הוריו חייב להודות כי בסופו של דבר הם אלה שהביאו אותו לעולם, ודי בכך כדי שיודה להם מאוד. הוא גם מכיר כי ההתעלמות לא תשנה את העובדה שאלה הם הוריו, ונוק התלישות מהם רב מתועלתה. כך, עם כל הטענות, האדם מכיר בסופו של דבר כי טרם פרע את חובו לבוראו על כל הטובות שגמל איתו מיום הוולדו, ואפילו כשהוא מחשב את חשבונה של השנה שעברה הוא מזהה כי ה' הרבה טובות עליו (לצד כל מה שמעורר בו כעס וצער) ועל כולנה הביאו חי לספה של השנה הבאה.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

ביקורת של ילד על ההורים

ב"ה אנחנו עומדים לפני חתונה של בננו. בתקופה האחרונה עלו מצדו כעסים וטענות עלי בכלל ועל התנהלות הבית בפרט. הבקורת שלו עדינה והיא נאמרת מצדו על רקע חשיבות הקשר ביננו, אבל אותי זה מערער ומחליש – מציב לי שאלות על האמהות שלי וכו'. דברים שהאמנתי בהם ונהגתי בתמימות מתבררים לי כטעות או כמוטלים בספק. חלק מהטענות קשורות מן הסתם לתהליכים שעוברים על הילד לפני החתונה, אבל לי הם גורמים לשפלות, חוסר־בטחון ושבר גדול. כעת אני מנסה לעשות חשבון־נפש מה לתקן ואודה להכוונת הרב.

מענה:

ישנו פתגם יסודי של רבי נחמן: "אם תאמין שאפשר לקלקל – תאמין שאפשר לתקן", הכל בשפלות ובשמחה גם יחד. העיקר לגלות יותר ויותר אהבה

בנפש – שכן אהבה ממתיקה את כל הדינין.

שתבשרי בשורות טובות על הנ"ל ואיך שכל הענין חלף עבר עד שנתגלה שלא היה ולא נברא!

שידוכים והחשש משינוי

אני כעת בתקופת שידוכים. שמתי לב שכאשר אין הצעות שידוך אני מתפלל הרבה ורוצה מאד לשמוע הצעות, וכשסוף־סוף משהו קונקרטי מתחיל להתפתח – אני נבהל וחושש משינויים. אודה לעצת הרב.

מענה:

להיכנס לחופה היינו קפיצת נחשון לתוך הים הבלתי ידוע וממילא כשזה מתקרב להתממש בפועל על פי טבע יתכן פחד וכו'. עד עכשיו היית סתם 'פלוני אלמוני' אך כאשר תזכה להתחתן ולהקים בית נאמן בישראל בדור ישרים

יבורך, האלמוני יעלם ויתבטל ותשאר פלוני [לשון פלא] חדש נוטריקון פחד, שעל פחד זה נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד". (שכן, כל רגע של חיי הנישואין מתחתנים מחדש כנודע מהרוגצ'ובר שלהתחתן היינו פעולה נמשכת [ביטוי שהרבי מאד אוהב]).

תגובה לדו"ח פעילות מראש השנה:

תודה רבה על הדו"ח המשמח, שהפעילות וקהילת החברים תלך ותתרחב עוד ועוד, "מחיל אל חיל". הרבי דבר על "שליח עושה שליח" – שמהמושפעים יצאו הרבה משפיעים, ממעגל למעגל רחב יותר (עד שכל עם ישראל יכנס פנימה), בסימן של "וימינו תחבקני" (הפסוק של חג הסוכות).

בברכת גמר חתימה טובה לכם ולכל הנלוים אליכם לשנה טובה ומתוקה בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה בגו"ר גם יחד.

המשך הסיפור >>>

הפירוד נעשה כדאי כדי לבוא לקשר העז יותר שבא מן הפיוס. על כך נאמר, כי בגאולה השלמה "אודך ה' כי אנפת בי, ישוב אפך ותנחמני".

המקור וחדושו הקשר הקרוב; אך בהתפייסות עם בן הזוג, כשנעשית כדבעי, ישנו תענוג גדול כל כך של התאחדות, של "טובים דודין מיין", עד שכל

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

סֵפֶר, מִחֵם, פֶּשֶׁר

להסתיר את שביעות רצונו מהעסקה. "בסדר, במה מדובר?", שאל הכמר. כאן החלה האשה לפרט את כל מעלליה הרעים, מימי ילדותה ועד זקנותה. "אין בעיה, בכיף", ענה הכמר, "גברתי, מחול לך! אבל...", מוסיף האיש, "בגיל פנה מבגר, מה דוחף אותך להגיע אלי עם כל הספורים האלו?". "אה...", מפטירה הזקנה, "אתה יודע... נעים להזכר..."

הספור הזה משעשע פשוט שבים על גויה זקנה וכמר, אבל קצת פחות משעשע פאשר חושבים על עצמנו. כמובן, אנו באים לבקש סליחה מה' בכנות, מכל הלב, ומתוך פונה לחזור בתשובה שלמה ולתקן את מעשינו, אבל גם אצלנו הודוי עלול לעתים להתפספס. מתי? פאשר מרב מאמץ להזכר בחטאים שלנו אנו עלולים קצת לשכח בפני מי אנו עומדים וממי אנו מבקשים את מחלתו – מה' יתברך. נזכר פי הבושה הגדולה היא, שאת אותם חטאים שעשינו – "חטאנו לפניך!" הבושה היא ממך ולכן הסליחה גם היא

יום כפור! שיאם של עשרת ימי תשובה מגיע בסופם, ביום הקדוש, "אחת בשנה". בראש השנה הכתנו את ה' למלך עלינו ועל העולם כלו, אבל פעת מגיע הזמן לבדק בית. על כל אחד מאתנו להתבונן לתוך עצמו פנימה ולבדק היטב במה פגם והיכן טעה.

משום כך עובר הדגש בתפלות היום מהכרות ההכתרה של ראש השנה אל מצות התשובה. בכל אחת מחמש תפלות היום אנו חוזרים על נסח הודוי המפרט, בו אנו מונים את הפגמים הרבים שלנו לפני ה'. אמירת הדברים בצורה מפרשת מסייעת לנו לחרט אותם על לוח לבנו ולהתחרט עליהם פאמת.

דפתחרט פאמת

מכירים את הספור על הזקנה והכמר? פעם הגיעה גויה זקנה לביתו של כמר העיירה ובגדה שקיק זהבים. "אלו עבור פפרת העוונות שלי", אמרה ותחבה את השקיק לידו של הכמר, שהתקשה לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

כוס שתיה קרה. "תאכל משהו?", מוסיף הנדיב. "למה לא?", עונה ידידנו בשאלה ומקבל חיש צלחת עמוסה במגדנות. לאחר מנוחה הגונה ותרומה עוד יותר הגונה שמשתלשלת לכיסו קם ידידנו ללכת ולהמשיך בדרךכו. הנדיב מלווה אותו בחביבות אל הדלת ואף מציד אותו בכסף להמשיך הנסיעה. ואז, כאשר מפנה ידידנו את פניו לנשק למזוזה הוא מבחין לתדהמתו במחזה אים ונורא. "אני לא מאמין..." חולפת מחשבה במוחו. כל רצפת הסלון, כולל הרפוד המשבח עליו נפש, מרוחים בכתמי בץ וצבע. מבט חטוף לנעליו ובגדיו מצביע על מקור הטנוף. "אוי לא! זה ממני..."

איך הייתם מתארים את הרגשתו של ידידנו? כמו כתם שחור על גבי מפה לבנה. זה מה שעשה ידידנו לספת הנדיב, אבל זו גם ההרגשה שלו לגבי עצמו. הפשלה שעשיתי הופכת אותי לכתם שחור, כי הנדיב שלי ממש מפה לבנה. הלואי והייתי נחקק מפה ברגע זה. איך אומרים? שתבלע אותי האדמה. כאשר אנו מתבוננים בטוב שמשפיע לנו ה' אנו מרגישים בדיוק כן! סליחה שלכלכנו, סליחה שהתעלמנו ממך. אז בבקשה, תעלים אותנו מהשטח, שלא נפריע, שרק אתה ה' תשאר נוכח. ואז אנו פונים לה' ומבקשים: "סלח לנו!"

מחלל

מתי מתאימה בקשת מחילה? מתי

רק ממך. זוהי בדיוק סגלתו של היום הקדוש, עליו נאמר "לפני הוי' תטהרו". וכן, בנסח הודוי אנו פונים אל ה' בסכנומו של כל פרק משורותיו ומבקשים ממנו את המשפט הבא: "ועל כלם אלוה סליחות, סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו". מה פשר הבטויים השונים הללו?

סלח לנו

שמעתם פעם על הבטוי שנוהר? יש אנשים שמצבם הכלכלי אינו בכי טוב ולכן הם נאלצים לפנות לקבל עזרה וסיוע כספי, אבל יש אנשים שזה ממש המקצוע והממחיות שלהם. בידיהם מרפזים שמות נדבנים ידועים וכתובות המגורים שלהם, והם מכתתים רגליהם במסע דלוגים מאחד לשני, כן שבסיום המסע הם נושאים עמם סכומים הגונים. אל תחשבו שתמיד הספור כזה פשוט. לפעמים מגיע האיש אל הכתבת היעודה וזוכה דוקא לקיתון של בזיונות: "לך לעבד", "אין לי זמן עכשו", "הרגע נתתי כבר למישהו".

כעת תארו לכם את המחזה הבא: ידידנו השנוהר מתדפק על דלתו של נדיב ידוע. הנדיב פותח את הדלת לרוחה ובחיוך רחב מכניסו לביתו. "אתה נראה עייף. תשתה משהו", מציע הנדיב. לתרומה צפה האיש, לא להכנסת אורחים, ובטח לא כזו נדיבה. ידידנו מקבל את ההצעה ומתרוח לו בפרסה המהדרת שבמרפזו הסלון המפאר עם

ונעבר אלינו, לחברים בכתה. יש חברויות רגילות וגיש חברויות יחודיות. אצלנו קוראים לזה "חבר רגיל" ו"חבר אמת". את החבר האמתי אני משתף בדברים הכי סודיים ורגישים שלי, וכך גם הוא כלפי. זו הסבה שהצפיות שיש לי מחבר אמת אינן כמו משאר החברים. אם קנו לי רכב עם שלט-רחוק ולארוע ההשקה לא אזמין חבר רגיל – סביר שהוא לא יפגע. אני מניח שכן הוא יסביר לעצמו: שישחק כמה ימים, וכשההתלהבות תרד בטח ירשה לי לקחת לסבוב. אבל אם אנהג כן כלפי חבר אמת הוא ירגיש פגיעה.

מדוע? האם רק בגלל שהתעלמתי ממנו? לא רק. בודאי לא בגלל שאני חיב לו משהו. אנחנו לא חייבים שום דבר אחד לשני, פשוט פיה לנו ביחד ולכן אנחנו גם סומכים אחד על השני. אני חושב שהפגיעה שלו היא מהרגשה של נצול. נכון, אמנם אני לא חיב להיות חבר שלו, אבל אם עד היום היינו קרובים אחד לשני ופתוחים זה לזה, איך זה שפתאום אני מפנה לו ערך? רגע, אז מה היה עד היום? אולי זו באמת לא הייתה חברות אמת?

כאשר אנו חושבים על העברות שלנו ועל חסר הנאמנות שלנו לה, שכל כן אוהב אותנו ובוטח בנו, אנו פונים אליו בבקשת: "כפר לנו!".

שנזכה לסליחה, מחילה וכפרה!
גמר חתימה טובה! נ?

לא מספיקה בקשת הסליחה? כאשר אני חיב למישהו דבר מה. ידינו התבזש מאוד מאותו נדיב, לא בגלל חוב שחב לו, אלא בגלל חסר תשומת הלב אליו. אבל מה קורה כאשר אני אמור לתת משהו למי שמגיע לו הדבר ואיני עושה זאת?

נניח שאותו נדיב לא היה נותן לידינו את הכסף במתנה, אלא בהלוואה לחצי שנה. "תתקשר אלי ואגיע אליך לגבות את החוב", אומר הנדיב. עוברת חצי שנה וידינו מגלה כי אין בידו אפילו רבע מהסכום. הוא מקדים תרופה למכה ומתקשר לנדיב: "מחילה, אבל בידי רק רבע מהחוב". "הבנתי", עונה הנדיב, "אני מוכן להמתין עוד חצי שנה". אבל כעבר חצי שנה מגלה ידינו כי גם הפעם ידיו ריקות. בבשת פנים הוא מגיע אל פתח ביתו של הנדיב ובפיו בקשה קצת נועזת: "אתה יכול בבקשה למחל לי לגמרי על החוב?". מה זאת אומרת? חוב חייבים להחזיר, לא? "נכון, לא מגיע לי, אבל אולי בכל זאת..."

מהם הדברים שחשובים לה' אותם הוא דורש מאתנו? המצוות. כאשר אנו מגלים עד כמה עברנו על רצונו ונותנו כלפיו בעלי חוב – לא נותר לנו אלא לפנות אליו ולבקש בהכנעה: "מחל לנו!".

כפר לנו

נעזב רגע את הנדיב ואוסף הנדבות

עוד וידוי ועוד וידוי

אנחנו מתוודים ביום הקדוש – ממנחה של ערב יום הכפורים ועד לנעילת היום אנו חוזרים שוב ושוב לומר עד כמה אשמנו ובגדנו ולפרט פעם אחר פעם את רשימת חטאינו. מדוע לנו להתבוסס ברשימת החטאים המדכאת שלנו? החסידות מלמדת שאת כל המצוות עלינו לקיים בשמחה, כולל מצות התשובה והוידוי. גם כשנבכה בשעת הוידוי, יהיה זה בכי מטהר של שמחה וגאולה – “בְּכִי יָבֵאוּ וּבִתְחִנּוּנִים אוֹבִילִם”.

בוידוי אנחנו נכונים לקחת על עצמנו את מלוא האחריות לחטא, לעמוד דלים וריקים לפני ה', בטוחים באהבתו וסמוכים על סליחותיו. דווקא מתוך העמידה הזו, הזוקפת גם את התעוררות התשובה שלנו למתנת שמים, מתגלה פנימיותו הטובה של כל יהודי והתקשרותו העצמית והנצחית לה'. אז מתגלה כי גם כאשר שקענו בחטא לאונסנו – רצוננו היה דבוק בה'. כי גם אם נדמה שקלקלנו את התמימות והישרות שלנו, הכל היה “ירידה צורך עליה” – כדי ליישר את כל העולם מעקמימותו ולהחזיר אותו אל התמימות. גם אם שקענו בחטא, נקודת ה”אנכי” שלנו נשארה מחוברת ל”אנכי הוי' אלהיך”, ולכן מבטיח לנו ה' “אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני”.

שיעורי הגליון עוסקים כולם בעבודת התשובה ובתפלות היום הקדוש, עם דגש על ה”על חטא” הגדול, ומכוונים אותנו לעבודת תשובה שמחה שתכליתה גאולה – “אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין”.

גמר חתימה טובה – “וּשְׁנַת גְּאוּלֵי בְּאֵה”!

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ
ו	א	ב	י	ט
נ	פ	ל	א	ו
ת	ר	ת	ר	ר